วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๘

สำนักงาน กปร.

ISSN 1685-8234

บรรณาธิการ

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๓/๒๕๕๘ ยังคงเสนอบทความเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อย่างต่อเนื่อง ฉบับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระปรีชาชาญด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดี

ในขณะที่ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคมฯ ได้นำเสนอมุมมองของนานาชาติต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแสดงให้เห็นว่า แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับและแพร่หลายไปสู่ระดับสากล

การพลิกฟื้นผืนป่า คืนความสมบูรณ์ให้ธรรมชาติของโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในพื้นที่ภาคเหนือ นอกจากจะเพิ่มพื้นที่ป่าแล้วยังสร้างอาชีพรายได้ที่มั่นคงให้แก่ชาวบ้านตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ว่า **"คนอยู่ร่วมกับป่าโดยไม่ต้องทำลายซึ่งกันและกัน"** เช่นเดียวกับโครงการป่าสักนวมินทรราชินี ที่ดำเนินการอนุรักษ์ป่าสักผืนสุดท้ายของประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบริเวณลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี ได้กรุณาถ่ายทอดความทรงจำในการทำงานสนองพระราชดำริ ตั้งแต่สหกรณ์สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โครงการทุ่งลุยลาย จังหวัดชัยภูมิ ศูนย์บริการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยอื่น ๆ รวมทั้งได้ฝากข้อคิดการทำงานอันนับเป็นประโยชน์สำหรับผู้เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้ทำงานสนองพระราชดำริต่อไป

คอลัมน์เศรษฐกิจพอเพียง ฉบับนี้เล่าเรื่องลายผ้าของผู้หญิงบ้านท่าเรือ จังหวัดนครพนม ซึ่งสืบสานงานทอผ้าจากรุ่นสู่รุ่น ตลอดจนงานสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติที่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้รับผลสำเร็จอย่างดียิ่ง รวมถึงข่าวความเคลื่อนไหว กิจกรรมต่าง ๆ ของสำนักงาน กปร. ให้ได้รับทราบติดตามกันอย่างครบครัน

กองบรรณาธิการ

สิบสองสิงหามาส ประชาราษฎร์ถวายพระพร
แด่แม่แห่งไทยธรณ์ ผู้เปี่ยมเมตต์ประชาชน
ทรงงานเคียงราชันย์ ธ เสริมกัน ประทานผล
ทั่วถ้วนทุกชาวชน ปลาศทุกข์วิวัฒนา
ป่าฟื้นคืนความชุ่ม ธ สร้างกลุ่มเกษตรา
อาชีพทรงจัดหา ธำรงศิลป์แผ่นดินไทย
น้อมใจแห่งปวงราษฎร์ อภิวาทระลึกใน
เมตตาอันยิ่งใหญ่ ดุจดั่งแม่แห่งแผ่นดิน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร.
(นายภัททะพงศ์ เทียนศรี ประพันธ์)

๔ พระราชกรณียกิจ

๑๐ บทความเฉลิมพระเกียรติ ๙๐๕
● ดั่งดวงแก้วแห่งสยาม

๑๖ บทความพิเศษ
● "มุมมองของนานาชาติต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

๒๒ ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา ● "....ฟื้นคืนป่า แก้ปัญหา อย่างยั่งยืน..."

ในความทรงจำ • งานของในหลวง ๒๘

แนะนำโครงการ
• ป่าสักนวมินทราชินี ๓๘

ประชาหน้าใส
• โครงการป่ารักน้ำฯ บ้านถ้ำติ้ว จังหวัดสกลนคร ๔๒

เศรษฐกิจพอเพียง
• เรื่องราวบนลายผ้า ของผู้หญิงบ้านท่าเรือ ๔๖

องค์ความรู้
• โครงการสร้างป่า สร้างรายได้ ตามแนวพระราชดำริ ๕๐

เล่าสู่กันฟัง
• การประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ๕๖

ความเคลื่อนไหว ๖๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกถั่วเขียว (พืชใช้น้ำน้อย) ณ แปลงสาธิตการเกษตร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกถั่วเขียว ณ แปลงสาธิตการเกษตร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก โดยมีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา พลโท ชาญชัย ยศสุนทร ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นายทวี นริสศิริกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. และนายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. พร้อมทั้งหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และเกษตรกรในจังหวัดนครนายก ร่วมรับเสด็จ

เมื่อเสด็จฯ มาถึงอาคารอเนกประสงค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการและทรงรับฟังบรรยายสรุปผลการดำเนินงานแปลงสาธิตการเกษตร พร้อมทั้งการช่วยเหลือราษฎรจังหวัดนครนายกซึ่งประสบภัยแล้งในปีนี้

โอกาสนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริ สรุปความตอนหนึ่ง ดังนี้ **ขอให้พิจารณาแนวทางการผันน้ำจากเขื่อนขุนด่านปราการชล ไปยังอ่างเก็บน้ำทรายทอง อ่างเก็บน้ำคลองโบด และอ่างเก็บน้ำห้วยปรือในลักษณะอ่างพวง**

จากนั้น ทรงเพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวในกระบะสำหรับใช้ในรถปักดำ เนื่องจากเป็นวิธีการที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถประหยัดน้ำ ต้นทุน และได้รับผลผลิตสูงขึ้น จากนั้น เสด็จฯ ไปตามทางลาดพระบาทสู่แปลงสาธิตการเกษตร เพื่อทรงโปรยเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวซึ่งเป็นพืชใช้น้ำน้อยอันมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ทรงรับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินกิจกรรมการปลูกข้าวในปี ๒๕๕๗ ใช้ข้าวหอมพันธุ์ปทุมธานี ๑ ที่ทรงปลูกเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ด้วยรถปักดำนาพระที่นั่ง

ต่อจากนั้น ได้ทอดพระเนตรการดูแลรักษาแปลงสาธิตการเกษตรด้วยการบริหารจัดการน้ำแบบเปียกสลับแห้ง ทั้งวิธีเกษตรเคมีและวิธีเกษตรอินทรีย์ ทรงเยี่ยมราษฎร ก่อนเสด็จฯ กลับ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ
ในพื้นที่จังหวัดลำปาง

วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังอ่างเก็บน้ำแม่เสริม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง โดยมี นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี พร้อมด้วยพลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี นายธานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ อธิบดีกรมชลประทาน ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๒ ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้แทนกรมประมง ตลอดจนข้าราชการเฝ้าฯ รับเสด็จ ในการนี้ทรงเปิดแพรคลุมป้ายชื่ออ่างเก็บน้ำแม่เสริมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทรงปล่อยพันธุ์ปลาลงสู่อ่างเก็บน้ำ และทอดพระเนตรนิทรรศการ

จากนั้น เสด็จฯ ไปศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง โดยมีท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ ทีขะระ รองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ นายธานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง นายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. ผู้แทนสำนักพระราชวัง ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๒ ตลอดจนข้าราชการ เฝ้าฯ รับเสด็จ ในการนี้ ทอดพระเนตรการปลูกผักหวานป่าและการปลูกป่าสามอย่างประโยชน์สี่อย่าง ระบบวนเกษตร กิจกรรมการสาธิตการทำหน่อไม้หนีบ โครงการขุดบ่อแก้มลิง ซึ่งดำเนินการโดยศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ มีขนาดความจุ ๓,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร งบประมาณในการดำเนินการ ๘๗,๖๓๐ บาท สามารถช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑๐๐ ไร่ ในการนี้ได้มีพระราชดำรัสกับท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ ทีขะระ รองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ความว่า **ให้พิจารณาจัดหาพื้นที่ขุดบ่อแก้มลิงขนาดเล็กดังกล่าวเพิ่มเติม ขยายผลต่อไปตามพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเร่งด่วน**

จากนั้น ทอดพระเนตรกิจกรรมการทอผ้า จักสาน การแกะสลักผลิตภัณฑ์เซรามิกแม่ต๋ำ ทุ่งจี้ และฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดงาน
ภาคนิทรรศการมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๘
(Thailand Research Expo 2015)

วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดงานภาคนิทรรศการมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๘ (Thailand Research Expo 2015) และทรงเปิดการสัมมนาร่วมทางวิชาการระหว่างไทย-อินเดีย ครั้งที่ ๙ ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพฯ

ในการนี้ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบอร์ดนิทรรศการต่าง ๆ และทรงรับฟังการบรรยายสัมมนา

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าอทิตยาทรกิติคุณ เป็นประธานในพิธีเปิดงานวันเกษตรแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๘

วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าอทิตยาทรกิติคุณ เป็นประธานในพิธีเปิดงานวันเกษตรแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๘ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ การนี้ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการภายในงาน โดยมีข้าราชการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถวายรายงานรายละเอียดต่าง ๆ โดยวัตถุประสงค์ของการจัดงานในปีนี้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๘ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เฉลิมพระชนมพรรษา ๘๓ พรรษา และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา และเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ดั่งดวงแก้วแห่งสยาม

■ *เรียบเรียงโดย : นางสุพร ตรีนรินทร์*
สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๒

ตอนที่ ๓
พระปรีชาชาญด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยเกี่ยวกับ **"ภาษาศาสตร์"** เป็นอย่างมาก ด้วยทรงเห็นว่าการเรียนภาษาต่าง ๆ ทั้งภาษาแม่ของตนและภาษาต่างประเทศจะเป็นเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอารยธรรมและความสืบเนื่องทางปัญญา เพราะเมื่อเรียนรู้สื่อสารได้มากกว่าภาษาเดียวจะสามารถสื่อสารระหว่างภาษาได้ เกิดการแปลเรื่องราวต่าง ๆ เป็นเหตุให้เข้าถึง เข้าใจ วัฒนธรรมของกันและกัน เข้ามารวมกันได้ด้วยการสื่อสารทางภาษา ดังพระราชดำรัสในการปาฐกถาเรื่องการศึกษากับการพัฒนาประเทศ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ความตอนหนึ่งว่า

"...การเรียนรู้ภาษาให้ดีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจะเป็นโอกาสให้นักเรียนหาข้อมูลได้กว้างขวาง..."

ทรงฝึกฝนจนเป็นเลิศหลายภาษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นต้นแบบของนักเรียนผู้ใฝ่ศึกษาทั้งปวง โดยทรงศึกษาทั้ง **"ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศหลายภาษา"** ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาเขมร และภาษาเยอรมัน นอกจากนี้ ยังทรงศึกษาภาษาโบราณ ได้แก่ ภาษาละติน ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต เพราะภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ทรงศึกษาค้นคว้าเรื่องราว และวิทยาการต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

- ***ภาษาไทย***

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงโปรดวิชาภาษาไทย ดังที่ทรงเล่าพระราชทานไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องสมเด็จแม่กับการศึกษาความว่า

"...ข้าพเจ้าเป็นคนชอบภาษาไทย อ่านหนังสือไทยได้ค่อนข้างเร็ว การจากโรงเรียนไปนาน ๗ เดือน จึงไม่มีปัญหาข้าพเจ้ายังเรียนภาษาไทยได้ดี..."

เมื่อทรงศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดา ทรงได้รับการถ่ายทอดความรู้จากอาจารย์กำชัย ทองหล่อ มากที่สุด จึงทรงเชี่ยวชาญทั้งหลักภาษาวรรณคดีไทย การแต่งคำประพันธ์เกี่ยวข้องกับศิลปะด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การขับร้อง ดนตรี และนาฏศิลป์ไทย

เมื่อทรงเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี ทรงเลือกวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอก วิชาภาษาไทย วิชาภาษาบาลี และวิชาสันสกฤตเป็นวิชาโท สำหรับวิชาภาษาไทยชั้นสูงนี้ ทรงศึกษาละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งด้านภาษาและวรรณคดี เช่น การอ่านศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มหาชาติคำหลวง และปฐมสมโพธิกถา ทรงมีพระปรีชาสามารถด้านการถ่ายทอดความรู้ทั้งการพูด และการเขียน มีเนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ สอดแทรกพระอารมณ์ขัน และทรงใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

- ***ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต***

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุษยกุล กล่าวถึงเหตุที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยภาษาบาลีตั้งแต่

พระเยาว์ว่า "...ไม่สามารถเข้าพระทัยบทสวดมนต์ที่เป็นภาษาบาลีที่ทรงได้ยินได้ฟังอยู่เป็นประจำ ทำให้มีพระราชประสงค์ที่จะทรงศึกษาตั้งแต่ครั้งนั้น แต่มีโอกาสจริง ๆ ก็เมื่อทรงเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีครูกำชัย ทองหล่อ เป็นพระอาจารย์ถวายการสอนภาษาบาลีเป็นคนแรก รับสั่งว่า สนพระทัยวิชานี้มาก สามารถจำแนกการแจกวิภัตติเบื้องต้นที่สำคัญได้แทบทั้งหมด และเข้าพระทัยโครงสร้างและลักษณะทั่วไปของภาษาบาลีมาตั้งแต่ครั้งนั้น..."

นอกจากนี้ ได้มีพระราชดำรัสความว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดให้ทรงศึกษาภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต เพราะนอกจากจะเป็นต้นตอของภาษาไทยและภาษาอื่นจำนวนมากแล้ว ไวยากรณ์ของภาษายังช่วยฝึกสมองอีกด้วย

ดังนั้น เมื่อทรงเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี ทรงเลือกวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอก วิชาภาษาไทย วิชาภาษาบาลี และวิชาภาษาสันสกฤตเป็นวิชาโท ในส่วนของภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตนั้น ทรงศึกษาไวยากรณ์พื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง และทรงอ่านวรรณคดีพุทธศาสนา วรรณคดีสันสกฤต ทรงศึกษาทั้งวิธีการแบบดั้งเดิมของไทย คือแบบที่เล่าเรียนกันในพระอารามต่าง ๆ และแบบภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการตะวันตก และมีพระราชดำรัสถึงวิธีการและประโยชน์ของการศึกษาภาษาบาลีและสันสกฤต ความว่า

"...การเรียนภาษาบาลีสันสกฤตนั้น เราไม่ได้เรียนแต่ตัวอักษรอย่างเดียว เราเรียนเนื้อหาด้วย เรียนภาษาบาลีก็ได้เรียนรู้เรื่องราวแนวคิดทางพุทธศาสนา สันสกฤตก็ได้เรียนเรื่องวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาสันสกฤต มีเนื้อหาต่างๆ กันได้ความรู้ หลักปรัชญา สังคม การเมือง กฎหมาย ศิลปะ คณิตศาสตร์ ฯลฯ ของสมัยนั้น บางทีก็ทำให้รู้ว่า แนวคิดบางอย่างที่ถือว่าเป็นสมัยใหม่นั้นที่จริงได้มีมาแล้วและเขาเลิกไปแล้ว ประโยชน์สำคัญอีกประการที่ได้จากการเรียนภาษาบาลีและสันสกฤตคือ ได้พบปะเสวนากับครูบาอาจารย์หลายท่านที่ทรงคุณธรรม เป็นผู้ใหญ่ที่ควรเคารพ ท่านเหล่านี้นอกจากจะสอนวิชาการแล้ว ยังชี้ทางชีวิตที่ถูกต้อง เช่น เรื่องความซื่อตรง เรื่องความเมตตาเป็นต้น ถือเป็นมงคลอันอุดมในการได้เสวนากับบัณฑิต..."

- ภาษาอังกฤษ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล่าถึงความสนพระทัยวิชาภาษาอังกฤษสมัยทรงพระเยาว์ไว้ว่า

"ตอนเด็กๆ ข้าพเจ้าเรียนวิชาภาษาอังกฤษค่อนข้างจะอ่อนและหนีเรียนอยู่เสมอ หลังจากฟังพระบรมราโชวาทของทูลกระหม่อมพ่อ เรื่อง ทำไมคนเราต้องเรียนภาษาอังกฤษ แล้วสมเด็จแม่ก็ค่อยๆ เริ่มสอนศัพท์อังกฤษให้ท่องให้อ่านหนังสือตามลำดับยากง่าย..."

เมื่อทรงศึกษาในโรงเรียนจิตรลดา ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทกวีภาษาอังกฤษ เรื่อง My friend... "Fish" และได้ทรงพระราชนิพนธ์เรียงความภาษาอังกฤษไว้ ๖ เรื่อง อันแสดงถึงพระจินตนาการ พระอารมณ์ขัน และความละเอียดในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยเสริมทักษะภาษาอังกฤษให้แก่พระองค์ คือ รายการวิทยุ ดังที่ทรงเล่าว่า

"วิทยุบีบีซีมีประโยชน์แก่ข้าพเจ้าในเรื่องการเรียนภาษาอังกฤษ แต่แรกข้าพเจ้าฟังไม่ออก และก็พูดไม่ค่อยได้เพราะอยู่เมืองไทยใช้ภาษาอังกฤษน้อย นอกจากการอ่านหนังสือภาษาอังกฤษ ซึ่งก็ต้องอ่านทุกวันอยู่เสมอ ผู้ใหญ่บางคนแนะนำว่าอ่านหนังสือมากๆ จะช่วยให้พูด ฟัง และเขียนดีขึ้น ในกรณีของข้าพเจ้าไม่ช่วยเลย ทดลองฟังเทปก็ไม่สำเร็จ เพราะเทปสอนภาษาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่ายอย่างรุนแรง อาจารย์นิออนแนะให้ฟังวิทยุ สักพักหนึ่งข้าพเจ้าก็

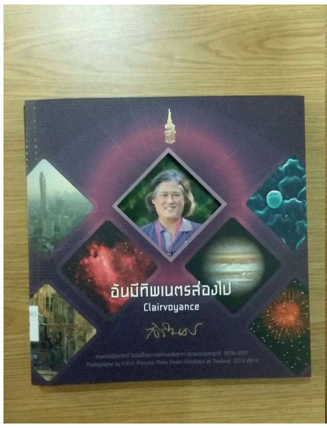

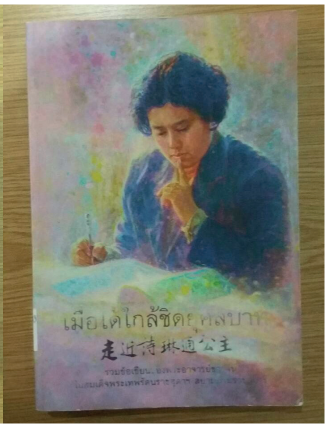

ฟังออก พูดกับเขียนยังขึ้นอยู่กับการฝึกหัดต่างหาก..."

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแปลหนังสือภาษาอังกฤษและบทความภาษาอังกฤษ เผยแพร่ในหนังสือและวารสารต่าง ๆ หลายครั้ง โดยจะทรงใช้พระนามแฝงว่า **"บันดาล"** นอกจากนี้ ในการเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศ ได้ทรงปาฐกถาภาษาอังกฤษ และพระราชทานพระราชดำรัสเป็นภาษาอังกฤษ โดยทรงถ่ายทอดสิ่งที่ทรงเรียนรู้เป็นภาษาอังกฤษที่ง่ายต่อการเข้าใจให้แก่ผู้ฟังเสมอ สมดังพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ในหนังสือ **"มณีพลอยร้อยแสง"** ความตอนหนึ่งว่า

"...ถ้าเรารู้ภาษา รู้จักการใช้ภาษาที่ดี ก็จะสามารถเอาความรู้ของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ หรือโฆษณาชวนเชื่อให้ผู้อื่นคล้อยตามความคิดของตนได้..."

• **ภาษาละตินและภาษาฝรั่งเศส**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล่าถึงความสนพระทัยภาษาฝรั่งเศส ไว้ในคำนำหนังสือ ความคิดคำนึง ความตอนหนึ่งว่า

"...เมื่ออายุประมาณ ๑๑ ปี ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าไม่อยากเรียนเปียโน ซึ่งเรียนมาหลายปีแล้ว ที่จริงเพราะขี้เกียจซ้อม และกราบบังคมทูลว่าตนเองไม่ถนัด อยากลองทำอย่างอื่น คือ อยากเรียนภาษาฝรั่งเศส เนื่องจากมีหนังสือภาษาฝรั่งเศสในตู้หลายเล่ม ถ้าอ่านได้ก็จะดี ข้าพเจ้าได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เลิกเรียนเปียโนได้ แต่ต้องเรียนภาษาละตินก่อนปีหนึ่งแล้วจึงเรียนภาษาฝรั่งเศส..."

พระอาจารย์พิเศษที่ถวายการสอนภาษาฝรั่งเศส คือ ศาสตราจารย์ คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร ได้ถวายการสอนประมาณปีเศษจนเข้าพระทัยดี จึงทรงศึกษาภาษาฝรั่งเศส ทั้งภาษา วรรณคดี และประวัติศาสตร์กับมาดามบาแบง จากสมาคมฝรั่งเศส ซึ่งมาดามบาแบง ให้พระองค์ได้พระราชนิพนธ์ความเรียงและกวีนิพนธ์แบบต่าง ๆ ตามแบบแผนการประพันธ์ของกวีและนักประพันธ์ฝรั่งเศส แต่เนื้อหาจะเป็นเรื่องใดก็ได้ตามพระทัย โดยทรงหัดประพันธ์บทกวีภาษาฝรั่งเศสในปี ๒๕๑๔ ขณะทรงศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ บทแรกคือเรื่อง แมงมุม

บทกวีภาษาฝรั่งเศส ได้พระราชนิพนธ์ขึ้น จำนวนทั้งสิ้น ๒๓ บท และได้ทรงแปลเป็นภาษาไทยด้วยพระองค์เอง ๑๔ บท ได้แก่ **แมงมุม รุ่งอรุณ ดอกไม้ดิน เงาลึกลับ ลำนำหญ้า นกฮูก ความไม่รู้ พระจันทร์ การกลับมา กาลเวลาที่ผ่านเลย เพลงจากใจ เพื่อผู้อ่าน ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เดินตามรอยเท้าพ่อ และแสงอาทิตย์อันแจ่มใส** นอกจากนี้ยังทรงแปลเรื่อง **ขบวนการนกกางเขน** จากวรรณกรรมฝรั่งเศส และเมื่อทรงศึกษาภาษาจีน และบทกวีจีน พระอาจารย์ภาษาจีนให้พระองค์ทรงทำการบ้านแปลบทกวีจีนเป็นภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศส แล้วแต่พื้นความรู้ภาษาต่างประเทศของพระอาจารย์ ในการแปลบทกวีจีน พระองค์ทรงแปลเป็นภาษาไทยด้วย แล้วลอกใส่ไว้ในสมุดจดการเรียน นอกจากนี้ ในการเสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ จะมีพระราชดำรัสเป็นภาษาฝรั่งเศส ซึ่งกล่าวได้ว่าทรงมีพระปรีชาสามารถในการใช้ภาษาฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี

• **ภาษาเขมร**

ภาษาเขมรเป็นภาษาตะวันออกอีกภาษาหนึ่งที่ทรงสนพระทัย และทรงเริ่มศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดา ดังที่ทรงเล่าพระราชทานไว้ในคำนำหนังสือ **เขมรสามยก** ความตอนหนึ่งว่า

"...ตั้งแต่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พอรู้แน่ว่าอย่างไรเสียก็คงไม่ได้เรียนแผนกวิทยาศาสตร์ ก็พยายามหัดเรียนภาษาบาลี อ่านเขียนอักษรขอม ซึ่งไทยเรานำมาใช้เขียนคัมภีร์พุทธศาสนา ทั้งที่เป็นภาษาบาลี และภาษาไทย (ขอมไทย) ในสมัยนั้นผู้ที่จะเรียนภาษาไทยให้กว้างขวางลึกซึ้งจะต้องเรียนทั้งภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร เพื่อให้เข้าใจที่มาของศัพท์ที่นำมาใช้ในภาษาไทย และเข้าใจในแนวคิดที่มีในวรรณคดีไทย..."

ต่อมา ขณะที่ทรงเป็นนิสิตอักษรศาสตร์ชั้นปีที่สอง ทรงศึกษาเพิ่มเติมภาษาเขมรกับศาสตราจารย์ ดร.อุไรศรี วรศะริน (ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ นักอ่านจารึกโบราณชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงที่รู้จักกันดีทั่วโลก) ได้ถวายการสอนภาษาเขมรปัจจุบัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาภาษาเขมรโบราณและภาษาสันสกฤตในจารึกเขมรโบราณ ช่วงที่ทรงศึกษาเพิ่มเติมภาษาเขมร พระอัจฉริยภาพของพระองค์ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่นักวิชาการด้านการอ่านจารึกโบราณและเขมรศึกษา ทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ พระองค์ทรงศึกษาตัวอักษรเขมรและภาษาเขมรที่ใช้ในจารึกได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำมาก ศาสตราจารย์ ดร.อุไรศรีฯ จึงถวายสำเนาจารึกภาษาเขมรโบราณที่พบใหม่จากปราสาทพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา ให้ทรงลองอ่านและทรงแปลเป็นครั้งแรก ก็ทรงวิเคราะห์ตัวอักษรและภาษาเขมรในจารึก พร้อมทั้งทรงอ่านและทรงแปลความได้ดีและได้ความหมายถูกต้อง และพระราชนิพนธ์ผลงานชิ้นนี้เป็นบทความภาษาไทย ชื่อเรื่องว่า จารึกปราสาทพนมวัน และเป็นบทความภาษาฝรั่งเศสด้วย

ต่อมา ทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาจารึกภาษาตะวันออก ที่ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร และได้ทรงศึกษารายวิชาภาษาเขมรและความรู้เกี่ยวกับเขมรหลายวิชา และทรงทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **จารึกที่พบที่ปราสาทพนมรุ้ง** เพื่อทรงเสนอข้อมูลทางภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ และศาสนาที่เกี่ยวข้องกับปราสาทพนมรุ้งสมัยโบราณ

ซือ = บทกวี
หลิน = หยกสวยงาม
ทง = ปราดเปรื่อง
กงจู่ = เจ้าหญิง

หลังจากที่ทรงสำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ไม่นาน ก็มีพระราชภารกิจที่สำคัญ คือการสงเคราะห์ชาวเขมรที่อพยพหนีภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทย ทำให้ได้ทรงใช้ภาษาเขมรและความรู้เรื่องเขมรที่ทรงศึกษามาให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ดังที่ทรงเล่าพระราชทานไว้ในคำนำหนังสือ **เขมรสามยก** ความตอนหนึ่งว่า

"...เมื่อเรียนจบมาพอดีได้ทำงานสภากาชาดไทยเรื่องเขมรอพยพ และได้ใช้ภาษาเขมร และความรู้เรื่องเขมรที่เรียนมาให้มีประโยชน์..."

• ***ภาษาจีน***

"...เรียนภาษาจีนซิ เรียนให้ได้นะ..." จากพระราชกระแสในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อปี ๒๕๒๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงตัดสินพระทัยศึกษาภาษาจีนแทนภาษาเยอรมัน และมีพระราชปรารภ ว่า **"ภาษาจีนนี่ยาก"** เพราะทรงศึกษาเมื่อพระชนมายุ ๒๖ พรรษาแล้ว และมีพระราชภารกิจมาก ทำให้ทรงศึกษาไม่ต่อเนื่อง และจากนี้ยังทรงเรียนบ้างหยุดบ้าง ทรงใช้เวลาศึกษาภาษาจีนเพียงสัปดาห์ละ ๑ วัน ทรงเล่าพระราชทานถึงวิธีเรียนไว้ในคำนำของหนังสือบทพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง หยกใสร่ายคำ ความตอนหนึ่งว่า

"ทรงศึกษาสัปดาห์ละบทหรือสองบท พระอาจารย์จะเล่าประวัติกวี เหตุการณ์สมัยนั้น อธิบายสาระของบทกวี คำยากให้ทรงหัดอ่านและทรงแปล" ด้วยพระวิริยะและพระปรีชาสามารถ พระราชนิพนธ์แปลบทกวีจีน หยกใสร่ายคำ จึงพิมพ์เผยแพร่ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๑

นอกจากนี้ ยังมีรับสั่งกับผู้ใกล้ชิดว่า **"จะศึกษาประวัติศาสตร์หรือค้นคว้าเรื่องของประเทศใดก็ตาม ควรจะรู้ภาษาของชาตินั้นด้วย"**

ดังนั้น เมื่อทรงรู้ภาษาจีน จึงเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนหลายครั้ง เพราะแต่ละครั้งที่เสด็จฯ ไปก็ทรงได้รับความรู้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น ทั้งทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

ด้วยพระปรีชาสามารถด้านภาษาจีน ความสนพระทัยในจีนคดีศึกษา พระราชนิพนธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับจีน พระราชนิพนธ์ที่แปลเป็นภาษาจีน และความเป็นนักวิชาการใฝ่ศึกษาค้นคว้า กระทรวงศึกษาธิการจีน จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวาย**รางวัลมิตรภาพภาษาและวัฒนธรรมจีน** (The Chinese Language and Cultural Friendship Award) เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๓ แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระองค์แรก ขณะเดียวกันชาวจีนก็เรียกขานพระองค์ว่า **"ซือหลินทงกงจู่"**

ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ มูลนิธิวรรณกรรมแห่งชาติจีนและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศจีน ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย**รางวัลวรรณกรรมเพื่อความเข้าใจและมิตรภาพระหว่างประเทศ** ณ มหาศาลาประชาชนจีน กรุงปักกิ่ง ซึ่งรางวัลนี้ตั้งเพื่อมอบให้บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างจีนกับต่างประเทศ เผยแพร่วัฒนธรรมของประชาชาติจีน ส่งเสริมความเข้าใจอันดีของประชาคมโลกที่มีต่อจีน และกระชับความร่วมมือและมิตรภาพระหว่างประเทศ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นมิตรชาวจีนคนที่สามที่ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลวรรณกรรมเพื่อความเข้าใจและมิตรภาพระหว่างประเทศ

• **ภาษาเยอรมัน**

ทรงสนพระทัยภาษาเยอรมันมาตั้งแต่ยังทรงเป็นนักศึกษา เนื่องจากในระยะเริ่มแรก มีพระราชดำริจะเสด็จฯ ไปทรงศึกษาต่อทางสายวิชาการเกษตร หรือภูมิศาสตร์การเกษตรที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หลังจากทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว เพราะมีผู้ถวายคำแนะนำว่าหลักสูตรวิชาดังกล่าวที่มหาวิทยาลัยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีชื่อเสียง จึงทรงเริ่มศึกษาภาษาเยอรมันที่ทางสถาบันเกอเธ่จัดถวาย แต่ทรงศึกษาอยู่เพียงระยะสั้นๆ เนื่องจากครูผู้สอนเดินทางกลับประเทศ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาว่าจะทรงศึกษาต่อในประเทศไทย จึงทรงหยุดเรียนภาษาเยอรมัน

ต่อมา ได้ทรงศึกษาภาษาเยอรมันอย่างจริงจังอีกครั้ง เนื่องจากทรงทราบว่า นักวิชาการสายภาษาตะวันออกที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่เป็นชาวเยอรมัน และมีการศึกษาวิจัยด้านภาษาและวรรณคดีสันสกฤตอย่างกว้างขวาง ดังนั้น เพื่อจะได้ทรงอ่านภาษาเยอรมันเกี่ยวกับภาษาสันสกฤตได้ ประกอบกับพระองค์เองมีพระสหายและมีหนังสือภาษาเยอรมันที่มีผู้ส่งมาถวายจำนวนมาก จึงทรงเริ่มตั้งต้นเรียนภาษาเยอรมันอีกครั้งเมื่อปี ๒๕๓๐ โดยใช้เวลาในการเรียนสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง แม้จะไม่ทรงมีเวลาในการเรียนมากนัก แต่ด้วยพระปรีชาสามารถในด้านภาษาและทรงขยันหมั่นเพียรยิ่ง แต่พระองค์ก็ทรงมีความรู้ทางภาษาเยอรมันเป็นอย่างดี ทรงรู้จักวรรณคดีเยอรมันอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน ทรงเข้าพระทัยเรื่องประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมเยอรมันอย่างดี

ทรงสามารถสนทนาโต้ตอบกับชาวเยอรมันได้บ่อยครั้ง และได้พระราชทานสัมภาษณ์เป็นภาษาเยอรมัน นับว่าได้ทรงทำหน้าที่ทูตสันถวไมตรีระหว่างประเทศไทย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นอย่างดี

ด้วยพระปรีชาสามารถทางด้านภาษาของพระองค์ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ดังกล่าวข้างต้น จึงทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางด้านภาษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมลายา ประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยปักกิ่งแฮม สหราชอาณาจักร เป็นต้น

เทพรัตน์แห่งกวี

นอกจากจะทรงศึกษาด้านภาษาศาสตร์ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และภาษาโบราณ ดังได้กล่าวมาแล้ว ยังได้ทรง **“ศึกษาวรรณคดี”** ในภาษาต่าง ๆ เหล่านี้อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ทรงเป็นนักวิชาการด้านภาษาวรรณคดีที่ได้รับการอบรมมาเต็มที่ ทั้งทางด้านเนื้อหา การค้นคว้า การสร้างสรรค์ความคิด และการนำประยุกต์ใช้ในการต่าง ๆ นำไปสู่พระราชนิพนธ์จำนวนมาก ทั้งบทพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง มีทั้งหนังสือ บทความ และคำนำ บทกวีและบทเพลง หลากหลายเรื่องหลากหลายรส ที่ให้ความรู้ ภูมิปัญญาด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวาง ซึ่งมีหลากหลายประเภท เช่น

- ชุดเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ ได้แก่ เกล็ดหิมะในสายหมอก ทัศนะจากอินเดีย มนต์รักทะเลใต้
- วิชาการและประวัติศาสตร์ เช่น บันทึกเรื่องการปกครองของไทยสมัยอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ กษัตริยานุสรณ์
- หนังสือสำหรับเยาวชน เช่น แก้วจอมแก่น แก้วจอมซน
- หนังสือที่เกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ไทย เช่น สมเด็จแม่กับการศึกษา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับพระราชกรณียกิจและพระราชจริยาวัตรด้านการศึกษา
- พระราชนิพนธ์แปล เช่น หยกใสร่ายคำ ความคิดคำนึง เก็จแก้วประกายกวี
- หนังสือทั่วไป เช่น นิทานเรื่องเกาะ (เรื่องนี้ไม่มีคติ) เรื่องของคนแขนหัก เป็นต้น
- พระราชนิพนธ์เพลง บทเพลงที่ดังและนำมาขับร้องบ่อยครั้ง ได้แก่เพลงส้มตำ รวมทั้งยังทรงประพันธ์คำร้องในบทเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ เพลงรัก และเพลงเมนูไข่ ฯลฯ

สำหรับพระนามในการพระราชนิพนธ์เรื่องราวต่างๆ นอกจาก **“สิรินธร”** แล้ว ยังทรงใช้นามปากกา หรือพระนามแฝงที่ทั้งหมด ๔ พระนาม เรียงตามลำดับกาลเวลาที่ใช้และทรงเล่าที่มาของพระนามแฝง ดังนี้

๑. **“ก้อนหินและก้อนกรวด”** เป็นพระนามแฝงที่ทรงหมายถึง พระองค์และพระสหาย โดย ก้อนหิน หมายถึง พระองค์เอง ส่วนก้อนกรวด หมายถึง คุณกุณฑิกา ไกรฤกษ์ มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“เราตัวโตเลยใช้ว่าก้อนหิน หวานตัวเล็ก เลยใช้ว่าก้อนกรวด รวมกัน จึงเป็นก้อนหิน-ก้อนกรวด”** พระนามแฝงนี้ทรงใช้ครั้งเดียวตัวประพันธ์บทความเรื่อง **“จากเมืองอิสราเอล”** เมื่อปี ๒๕๒๐

๒. **“แว่นแก้ว”** เป็นชื่อที่ทรงตั้งขึ้นเอง และมีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“ชื่อแว่นแก้วนี้ตั้งเอง เพราะตอนเด็กๆ ชื่อลูกแก้ว ตัวเองอยากชื่อแก้ว ทำไมถึงเปลี่ยนไปก็ไม่รู้เหมือนกัน แล้วก็ชอบเพลงน้อยใจยา นางเอกชื่อแว่นแก้ว”** พระนามแฝงแว่นแก้วนี้ ทรงเริ่มใช้เมื่อปี ๒๕๒๑ เมื่อทรงพระราชนิพนธ์และทรงแปลเรื่องสำหรับเด็ก ได้แก่ แก้วจอมซน แก้วจอมแก่น และขบวนการนกกางเขน

๓. **“หนูน้อย”** มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“เรามีชื่อเล่นที่เรียกกันในครอบครัวว่า น้อย เลยใช้นามแฝงว่าหนูน้อย”** ทรงใช้เพียงครั้งเดียวในบทความเรื่อง **“ป้องที่รัก”** ตีพิมพ์ในหนังสือ ๒๕ ปี จิตรลดา เมื่อปี ๒๕๒๓

๔. **“บันดาล”** มีรับสั่งถึงพระนามแฝงนี้ว่า **“ใช้ว่าบันดาลเพราะคำนี้ผุดขึ้นมาในสมอง เลยใช้เป็นนามแฝง ไม่มีเหตุผลอะไรในการใช้ชื่อนี้เลย”** โดยทรงใช้ในปี ๒๕๒๖ ในงานแปลภาษาอังกฤษเป็นไทย ที่ทรงทำให้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ หลังจากนั้นก็ไม่ทรงใช้อีกเลย

พระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรองในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีมากกว่า ๒๐๐ เรื่อง และมีอยู่มากที่พิมพ์เผยแพร่หลายครั้ง สำหรับหนังสือที่รวมพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองของพระองค์ไว้มากคือ หนังสือ **“มณีพลอยร้อยแสง”** ซึ่งได้รวบรวมตั้งแต่บทกวีหลายเรื่องหลายรสจนถึงบทกวีร้อยกรองขนาดยาว บทอวยพรวันเกิด วันวิสาขบูชา วันขึ้นปีใหม่ สักวา กลอนสด เพลงสด บทความเกี่ยวกับดนตรี บทความเกี่ยวกับภาษา เรียงความภาษาไทย เรียงความภาษาอังกฤษ คำบรรยายและปาฐกถาทางวิชาการ สารคดี คำนำหนังสือ การ์ตูนฝีพระหัตถ์ และหมวดปกิณกะที่มีเรื่องที่น่าสนใจหลายเรื่อง

พระราชนิพนธ์ต่างๆ สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความเป็นปราชญ์แห่งรัตนโกสินทร์ร่วมสมัย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงเป็น **“ดั่งดวงแก้วแห่งสยาม”** ที่ประดับแผ่นดินให้งามจรัสด้วยปัญญาสืบไป

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. ๒๕๕๗. ดั่งดวงแก้วส่องสว่างทางสายงาม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ๒๕๔๙. เทพรัตนเมธี. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. ๒๕๔๗ . เทพรัตน ธ เกริกฟ้า ทั่วหล้าสรรเสริญ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

กองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. พระราชนิพนธ์. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://www.sirindhorn.net (วันที่ค้นข้อมูล ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘)

"มุมมองของนานาชาติ ต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

บรรยายโดย : ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน
เรียบเรียงโดย : นางสาวมทิรา ภัคทิพวดี
สำนักประชาสัมพันธ์

ศาสนาเชน มหาวีระเป็นผู้นำทางความคิด ถ้าเราไปอ่านในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าจะเรียกว่า พวกนิครนถ์ ความคิดอันนี้ก็ถูกไปประยุกต์กับความคิดตะวันตกของนักปรัชญาเยอรมนีชื่อว่า **อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant, 1724 - 1804)** รับกับกระแสความคิดว่าธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวง มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงไม่มีสิทธิ์ในการละเมิดธรรมชาติ หรือก่อให้เกิดความเสียหายกับธรรมชาติ แนวคิดลักษณะนี้มีชื่อที่เรียกว่า **นิเวศแนวลึก (Deep ecology)** กระแสดังกล่าวลดความเข้มข้นลงในปัจจุบัน เนื่องจากว่ามีความเข้มงวดสูง ระยะหลังก็ได้กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า **เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)** คือใช้ประโยชน์จากธรรมชาติได้ แต่ไม่ทำให้ธรรมชาติเสียหาย เพื่อมนุษย์สามารถอยู่รอดได้ในระยะยาว นี่จึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่ง ที่จริงยังมีอีกมาก ผมเพียงแต่เลือกมาเป็นตัวอย่างเท่านั้นเอง ขณะที่ศรีลังกาก็มีกระบวนการ**สรรโวทัย ศรมาทาน (Sarvodaya Shramadana)** เกิดขึ้นกับการพัฒนาชนบทที่เน้นการพึ่งตัวเองเป็นหลัก ในอินโดนีเซียก็จะมีกระบวนการที่เรียกว่า **ปัญจสีลา**

เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเกิดขึ้น ชาวคริสต์ก็จะมี **เศรษฐศาสตร์สังคม (Social economics)** ที่เน้นว่าวิชาเศรษฐศาสตร์จะต้องมีเป้าหมายในการช่วยลดหรือแก้ปัญหาในสังคม มิใช่เป็นการสร้างปัญหา แต่ผมอยากจะกล่าวอีกกระแสเดียวที่จะพูดถึงคือ **ลัทธิมาร์กซิสม์ใหม่ (Neo-Marxism)** เกิดขึ้นในประเทศอเมริกาใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศบราซิล ซึ่งมีความขัดแย้งในลักษณะที่เป็นปรปักษ์ระหว่างแรงงานกับนายทุน เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว สิ่งที่ควรจะทำคือคนงานต้องสามัคคีกัน จัดการการผลิตด้วยตัวเอง รวมทั้งแบ่งปันผลผลิตระหว่างกันเพื่อความเป็นธรรม เรียกว่า **เศรษฐกิจสมานฉันท์ (Solidarity economy)** ทั้งหมดนี้คือแนวคิดทางเลือกในการพัฒนาที่หลากหลายที่มีเป้าหมายร่วมกันคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการผสมผสานแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพด้วยความไม่ประมาท เป็นผลให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวมีความสุข โดยที่ความสุขที่ดีที่สุด คือประโยชน์สุข นั่นก็คือ พระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงรับการเสด็จขึ้นครองราชย์ **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"**

ประโยชน์สุข ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เราควรจะย้ำเตือน แต่เราไม่ได้ย้ำคำนี้เท่าที่ควรในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพราะประโยชน์สุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของเศรษฐกิจพอเพียง ถึงแม้ว่าเราดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจ

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน
ชาวสยาม"

พอเพียง แล้วเราจะมีความสุขมากขึ้นกว่าแต่เดิม แต่ว่าถ้าคนอื่น ๆ ยังมีความทุกข์ เราก็ไม่สามารถจะมีความสุขอย่างแท้จริงได้ เช่นเดียวกันกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชปรารภเช่นนี้ว่า **"เราจะมีความสุขได้อย่างไร ถ้าประชาชนของเรายังมีความทุกข์"** เพราะฉะนั้น ความสุขที่ดีก็คือ ความสุขที่ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น ตรงนี้ที่เป็นเรื่องลึกซึ้งไปไกลมาก แล้วก็ไม่มีในการสอนที่ไหนที่ให้เกิดมีความคิดในลักษณะนี้

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

นอกจากในพุทธธรรม โดยที่แนวคิดอื่น ๆ ไม่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้านแบบนี้ ที่ผมเอาแนวคิดในต่างประเทศทั้งหลายมาเล่าให้ฟังนี้ คือแนวคิดเหล่านั้นได้พัฒนาไปไกลในระดับหนึ่งแต่ว่าไม่ลึกซึ้ง แต่อีกแนวหนึ่งที่มีความลึกซึ้งก็คือเรื่อง**นิเวศแนวลึก (Deep ecology)** แต่แนวคิดดังกล่าวมิได้อธิบายเหตุผลเกี่ยวกับการมีชีวิตของมนุษย์เท่าใดนัก ขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงจะอธิบายถึงเหตุผลของการมีชีวิตที่ดีด้วย

สิ่งที่แนวคิดแบบตะวันตกให้ความสนใจกับเศรษฐกิจพอเพียง คือเรื่องการมีภูมิคุ้มกัน ผมเคยคุยกับเพื่อนชาวต่างชาติที่ได้อธิบายว่า **เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)** ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องภูมิคุ้มกัน เรื่องหลายเรื่องไม่ได้พิจารณาให้คนเป็นศูนย์กลางหรือให้ความสำคัญกับการเป็นมนุษย์เท่าที่ควร ถ้าพูดเป็นภาษาฝรั่งอาจจะกล่าวได้ว่า สิ่งที่เป็น**เอกลักษณ์ของข้อเสนอ (Unique contribution)** ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือถ้าหากเราไปดูข้อเสนอเรื่อง**การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)** ของฝรั่งจะไม่มีการพูดถึงเรื่องภูมิคุ้มกันเท่าใดนัก ชาวต่างชาติจึงคิดว่าเรื่องภูมิคุ้มกันถือเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่ที่ชาวต่างชาติพูดอย่างนี้เพราะว่าความเข้าใจเรื่องพอประมาณ กับความมีเหตุผลยังไม่ลึกซึ้ง ถ้าเราเข้าใจเรื่องพอประมาณและความมีเหตุผลอย่างลึกซึ้ง จะเห็นว่าสองเรื่องนี้ลึกซึ้งกว่าการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนการมีภูมิคุ้มกันถือได้ว่าเป็นแนวคิดทางเลือกที่มีความสำคัญ เป็นการเริ่มต้น

“เราจะมีความสุขได้
อย่างไร ถ้าประชาชน
ของเรายังมีความทุกข์”

การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยการใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท และที่ลึกซึ้งกว่านั้นคือ **ความพอประมาณเป็นกฎธรรมชาติที่เป็นประโยชน์กับทุกชีวิต** คนจะตั้งคำถามว่าพอประมาณอยู่ตรงไหน จะรู้ได้อย่างไร จริง ๆ แล้วความพอประมาณเป็นกฎธรรมชาติที่ควบคุมสิ่งมีชีวิตทุกชีวิต ความพอประมาณจึงเป็นกฎธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่มาก ถ้าเราเอาชีวิตตัวเราเป็นตัวตั้ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเราจะรู้ว่าอะไรก็ตามที่มันน้อยเกินไปมันไม่ดีกับชีวิตเรา อะไรที่มากเกินไปมันไม่ดีกับชีวิตเรา เราก็จะเลือกจุดที่ดีที่สุด จริง ๆ แล้ว

ความพอประมาณเป็นเรื่องที่ดีที่สุดสำหรับชีวิต แต่ปัญหาของเราคือเราไม่ได้เอาชีวิตของเราเป็นตัวตั้ง แต่ปล่อยให้ชีวิตของเราถูกครอบงำด้วยความโลภ เพราะฉะนั้นเราจึงไม่รู้ว่าจุดที่ดีที่สุดของชีวิตเราในขณะใดขณะหนึ่งอยู่ตรงไหน แล้วจะตั้งคำถามอยู่เสมอว่าความพอประมาณอยู่ตรงไหน อะไรคือความพอประมาณ ผมอยากจะตอบว่า ถ้าคุณเอาชีวิตของคุณเป็นตัวตั้งคุณจะรู้ว่าความพอประมาณอยู่ที่ไหนอย่างแน่นอน แต่ถ้าหากคุณไม่เอาชีวิตคุณเป็นตัวตั้ง คุณเอาความโลภเป็นตัวตั้ง คุณไม่มีวันจะรู้เลยว่าความพอประมาณอยู่ที่ใด ผมว่าเป็นความลึกซึ้งที่แท้จริง ตลอดจนความยากของเรื่องนี้คือแม้กระทั่งคนคนเดียวกัน ความพอประมาณก็ยังเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ผมยกตัวอย่างเสมอคือว่า เวลาเราเป็นคนป่วยโรคหัวใจ เราออกกำลังกายน้อยเกินไปก็ไม่ดี ออกมากไปก็ไม่ดี เช่น ๕ นาทีดีที่สุด พอเราแข็งแรงขึ้นเราต้องขยับเพิ่มขึ้นไปอีก แต่ในที่สุดไม่ว่าเราจะแข็งแรงแค่ไหน ก็จะมีความจำกัดของจุดที่ดีที่สุดจุดหนึ่ง เราเอาเรื่องนี้ไปจับได้ทุกเรื่อง แม้กระทั่งเรื่องที่คนไม่อยากเอามาพูดถึง คือเรื่องเงิน ถ้าเรามีเงินมากเกินไปเราก็มีแนวโน้มจะเริ่มใช้ชีวิตแบบไม่ฉลาด คือทำชีวิตให้ดูน่ารังเกียจสำหรับผู้อื่นโดยที่ไม่จำเป็น เป็นข่าวใหญ่ในสังคมตลอดอย่างที่เราเห็นกันอยู่ แต่คนก็ยังทำอยู่ ทั้งที่เป็นเรื่องที่น่าตำหนิ เรื่องน่ารังเกียจ และเรื่องโง่เขลา แต่ถ้ามีเงินไม่พอชีวิตก็ฝืดเคืองเดือดร้อน ฉะนั้นหลักความพอประมาณเป็นหลักที่มีความสำคัญมากและลึกซึ้งมาก คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจถ่องแท้นัก

> "ความมีเหตุผล มีความหมายมาจากคำว่า เหตุ ปัจจัย และผล คือว่าเราอยากได้ผลที่ดี เราก็ต้องสร้างเหตุให้ดี สร้างปัจจัยที่ดี"

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญคือเรื่องความมีเหตุผล เมื่อก่อนจะแปลว่า Reasonableness บ้าง แต่ก็ไม่ตรงความหมายอย่างที่พระองค์ทรงตั้งพระทัย เพราะว่าจริง ๆ แล้ว **"ความมีเหตุผล**

ประเทศภูฏาน

มีความหมายมาจากคำว่า เหตุ ปัจจัย และผล คือว่าเราอยากได้ผลที่ดี เราก็ต้องสร้างเหตุให้ดี สร้างปัจจัยที่ดี" เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าเรามีทั้งเหตุ ปัจจัย และผลที่เกิดจากเหตุและปัจจัยดังกล่าวก็คือความหมายของคำว่าความมีเหตุผล ตัวอย่างเช่น ถ้าเราเริ่มจากการมีกุศลจิต ทำให้คิดแต่ในสิ่งที่ดี สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาก็คือกุศลกรรม คือการกระทำที่ดี อันนี้คือเหตุ แล้วก็ต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มาคอยสนับสนุนให้เกิด ถ้ามีทั้งเหตุที่ดีและปัจจัยที่ดี ผลที่เกิดตามมาจะต้องดีอย่างแน่นอน นั่นก็คือจะเป็นกุศลบุญ คือเป็นสิ่งที่ดีเกิดขึ้นในที่สุด เพราะฉะนั้นทั้งเหตุและผลที่ตรงกับภาษาอังกฤษที่เรียกว่า **Causal relationship** ถ้าหากอยากได้ผลดีต้องสร้างเหตุและปัจจัยที่ดีเสมอ ที่เอามาพูดทั้งหมดเพื่อจะชี้ให้เห็นเศรษฐกิจพอเพียงไปไกลไปลึกซึ้งกว่าของต่างประเทศมาก แล้วก็ไปถึงขั้นที่จะช่วยพัฒนาจิตมนุษย์ที่หยาบให้เป็นจิตที่ละเอียดเพิ่มขึ้น ๆ ได้ด้วย

ผมคิดว่าเราอยู่ในประเทศไทย แล้วเราไม่เข้าใจเรื่องนี้ เราเหมือนใกล้เกลือกินด่าง ก็คือท่องเป็นนกแก้วนกขุนทอง แต่ไม่รู้ความหมายจริง ๆ หลักปฏิบัติจริง ๆ การที่จะทำตามเกณฑ์ทั้งหมดให้ได้ดี ก็ต้องมีความรู้ สติปัญญา และคุณธรรม เข้าใจความหมายคำว่าพอประมาณ ความมีเหตุผลต่าง ๆ ในที่สุดก็ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุข ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบไปตลอดเวลา และจะให้ดียิ่งขึ้นก็ควรสร้างประโยชน์สุข เพราะเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และสัตว์ผู้ยากไร้อื่น ๆ ด้วย

ผมเคยบรรยายเรื่องนี้ให้เพื่อนอาจารย์ชาวต่างประเทศ เพื่อนเหล่านั้นก็บอกผมว่า สิ่งที่คุณพูดเป็นสิ่งที่ดีมากเลย แต่คุณช่วยทำให้เห็นได้หรือไม่ว่ามันเกิดขึ้นจริงในประเทศของคุณ ในทางตรงกันข้ามทำไมชาวต่างชาติถึงให้ความสนใจกับเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติที่มีกำเนิดมาจากประเทศภูฏาน ทั้ง ๆ ที่ประเทศภูฏานเป็นประเทศเล็ก ๆ พลเมืองไม่ถึงล้านคน แต่ทำไม

> การเรียงระดับโดยองค์กรความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ถ้าประเทศยิ่งอยู่ในระดับสูง ยิ่งโกงมาก

มีชาวต่างชาติเขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษมาเผยแพร่ในเรื่องนี้มากมาย ประเด็นที่ผมอยากจะชี้ให้เห็น คือถ้าเราอธิบายถึงเรื่องนี้แล้วเราต้องปฏิบัติด้วย ผลของการปฏิบัติมีความสำคัญยิ่งกว่า ถ้าเราเพียงแต่พูดแล้วเราไม่ปฏิบัติ ลักษณะนี้ก็ไม่มีประโยชน์เท่าไรนัก เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเรามีสิ่งดี ๆ มีความรู้ที่ดี แต่ว่าเราไม่นำไปปฏิบัติ แต่เรากลับทำในสิ่งตรงกันข้าม

เพราะเหตุว่าที่ผ่านมา เราได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชัน หรือภาษาโบราณเรียกว่า ฉ้อราษฎร์บังหลวง อยู่ในระดับสูง **การเรียงระดับโดยองค์กรความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ถ้าประเทศยิ่งอยู่ในระดับสูงยิ่งโกงมาก** ผมเริ่มทำวิจัยเรื่องนี้เมื่อสิบปีที่แล้ว ประเทศไทยอยู่อันดับที่ ๗๐ กว่า เดี๋ยวนี้ (๒๕๕๖) ตกอันดับอยู่ที่ ๑๐๘ อันนี้ไม่ใช่ต่างประเทศโมเม เพราะว่าเราก็ได้ยินข่าวเปิดโปงเรื่องคอร์รัปชันที่นั่นที่นี่กันตลอดเวลา ตรงนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่เราต้องนำไปใคร่ครวญ

ผมอยากจะกล่าวเป็นการสรุปการบรรยายในครั้งนี้ว่า จริงๆ แล้ว ถ้าเราอยากจะให้เศรษฐกิจพอเพียงของไทยดังไปทั่วโลก ไม่ใช่ว่าคนไทยไม่กี่คนที่พูดภาษาอังกฤษได้อย่างผมจะไปเขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษแล้วให้ชาวต่างประเทศอ่าน **คนในประเทศไทยต้องพยายามทำตัวให้เป็นตัวอย่าง แล้วทำให้ต่างประเทศเห็นจริง ๆ ว่าเศรษฐกิจพอเพียงดีจริงๆ** แล้วประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข เมื่อปฏิบัติในลักษณะนี้ย่อมเป็นแนวทางไม่ให้คนไทยขัดแย้งกัน ทะเลาะฆ่าฟันกันอย่างที่ผ่านมาในอดีต

เรื่องนี้เป็นสิ่งที่พวกเราพยายามทำกันอยู่ในขณะนี้ เพราะฉะนั้นในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอให้พวกเราร่วมตั้งจิตอธิษฐานระลึกร่วมกันว่าถ้าเราเคารพรักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราจริง ๆ การที่ใส่เสื้อเหลืองแล้วกล่าวคำ **“ทรงพระเจริญ”** ก็เป็นสิ่งที่ดีในเบื้องต้น **แต่สิ่งที่ดีกว่านั้นคือการปฏิบัติบูชา คือการที่เราใช้ชีวิต ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ได้ทรงสั่งสอนพวกเราไว้ ตรงนี้เป็นการให้ความเคารพรักกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ดีที่สุด ขอบคุณครับ**

"....ฟื้นคืนป่า แก้ปัญหา อย่างยั่งยืน..."

เรียบเรียงโดย : *นางสาวกาญจนา กำเนิดพันธ์**
สำนักติดตามประเมินผล

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยถึงการจัดการระบบนิเวศต้นน้ำบนยอดดอยสูงชัน และการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการสร้างโอกาสที่เท่าเทียม การหาหนทางและเครื่องมือ ที่จะเอื้อต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้คนบนยอดดอย จึงได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ราษฎร และระบบนิเวศพื้นที่สูงความว่า **"จะทำอย่างไร ให้ราษฎรสามารถดำรงชีพในพื้นที่ทำกินเดิมอย่างมีความสุข มีอาหารเพียงพอบริโภคทั้งปี ขณะเดียวกันก็มีความมั่นคงในชีวิต และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติไว้"** พระราชดำริดังกล่าว นับเป็นปฐมบทของการดำเนินงานพัฒนาภายใต้ **"โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ"** ด้วยแนวทางที่มุ่งให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการซึมซับความรู้จนเกิดเป็นทักษะในการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ระบบนิเวศพื้นที่ต้นน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีจิตสำนึก

โครงการสถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ "บ้านแปกแซม"

นายโยธิน จันทวี หัวหน้าสถานีฯ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นหาที่สุดมิได้ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านแปกแซม หมู่ที่ ๖ ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีข้าราชการผู้ใหญ่จากหลายหน่วยงานเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ และถวายรายงาน ทรงพบว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ซึ่งไหลไปลงลำน้ำแม่แตง แต่ป่าไม้กลับถูกบุกรุกทำลายใช้เป็นที่ทำกิน (ไร่เลื่อนลอย) และมีแนวโน้มว่าจะถูกแผ้วถางไปเรื่อย ๆ สภาพพื้นที่ติดแนวเขตประเทศพม่า ล่อแหลมต่อปัญหายาเสพติด ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง **ให้พัฒนาความเป็นอยู่ และบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรในพื้นที่ และหมู่บ้านใกล้เคียงอีก ๓ หมู่บ้าน ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปโดยไม่ให้ราษฎรเดือดร้อน เพื่อให้ราษฎรเป็นผู้ชำนาญการด้านป่าไม้ เกษตรและปศุสัตว์ รวมถึงการอนุรักษ์สภาพป่าและสิ่งแวดล้อม ให้กลับคืนสู่สภาพดังเดิม เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสำหรับใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตร** โดยให้จัดตั้งสถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมขึ้นบริเวณสวนมันอะลู และได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ อีก ๓ ครั้ง ในเวลาต่อมา ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๔ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๖ และครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๗

ครั้งที่ ๒

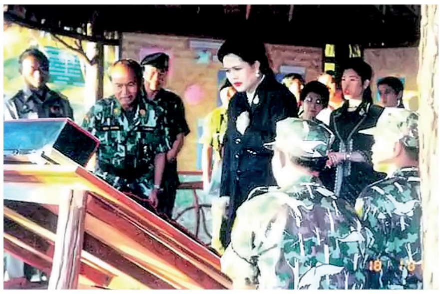

ครั้งที่ ๓

ครั้งที่ ๔

ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน

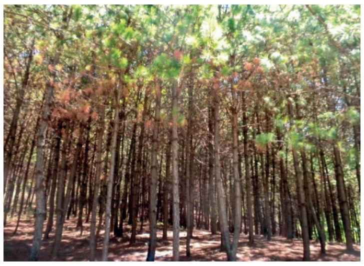

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สภาพป่าไม้ที่มีสภาพเสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟูจากการปลูกและบำรุงรักษาไปแล้ว จำนวน ๙,๙๓๕ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๑.๒๗% ของพื้นที่โครงการฯ ทำให้สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา สภาพอากาศมีความชุ่มชื้นเพิ่มมากขึ้น ปริมาณและคุณภาพของน้ำในลำห้วยดีขึ้นตามลำดับ สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น มีการชะล้างพังทลายน้อยกว่าเดิม ปัญหาด้านการจุดไฟเผาป่าในฤดูแล้งลดลง ส่งผลให้มลภาวะทางอากาศลดลงไปด้วย ราษฎรในพื้นที่มีจิตสำนึกรักและหวงแหน เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในด้านการช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้เป็นอย่างดี

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ราษฎรมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้จากการรับจ้างเป็นแรงงานในโครงการฯ นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเดิม ได้แก่ การทำการเกษตรกรรม ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่ อีกทั้งบางครัวเรือนประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ได้แก่

การทอผ้า ประดิษฐ์ของที่ระลึก เป็นต้น ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนประมาณ ๕,๐๐๐ - ๕,๕๐๐ บาท สุขอนามัยดีขึ้น เช่น การแต่งกาย ห้องน้ำ-สุขา ภาชนะใส่ขยะ สุขภาพพลานามัยสภาพความเป็นอยู่โดยรวมดีขึ้น

ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และราษฎรในพื้นที่ ทำให้สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และมีความ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านการเกษตร ปศุสัตว์ หรือนอกภาคการเกษตร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ถังเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ ถนน พลังงานไฟฟ้าจากระบบพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

ด้านความมั่นคง

เนื่องจากที่ตั้งโครงการอยู่ติดแนวเขตบริเวณชายแดนไทย-พม่า ราษฎรเป็นชาวไทยภูเขา (ลีซอ) จึงมีความจำเป็นต้องมีการใช้กลยุทธ์ในการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาในด้านความคิด อุดมการณ์ ทัศนคติ เพื่อปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย มีความรักหวงแหนในผืนแผ่นดินไทยช่วยกันปกป้องรักษาอธิปไตย มีความเป็นอยู่อย่างสงบสุข และสันติ ปัจจุบันอำเภอเวียงแหงได้คัดเลือกบ้านแปกแซมเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีความเข้มแข็งปราศจากยาเสพติด (ยาบ้า) เป็นยามชายแดนให้แก่ราชการได้อีกทางหนึ่ง

ด้านการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

พื้นที่โครงการฯ มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งประชาชนทั่วไปได้ไปท่องเที่ยวและสัมผัสกับบรรยากาศและทิวทัศน์ที่สวยงาม ปัจจุบันโครงการฯ มีบ้านพักและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรับรองนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นที่ทัศนศึกษาดูงานกิจกรรมดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

จากห้วงระยะเวลาตั้งแต่เริ่มโครงการฯ จนถึงปัจจุบัน ๑๕ ปี โครงการฯ ได้ดำเนินงานพัฒนาโดยน้อมนำแนวทางการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ มาเป็นหลักในการปฏิบัติสู่ราษฎรในชุมชน และคาดว่าในระยะจากนี้อีกไม่นาน ชุมชนที่นี่จะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นสามารถยืนหยัดได้ด้วยตัวของตนเองต่อไป

นายอริยะ เชื้อชม หัวหน้าสถานีฯ
สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านปางขอน จังหวัดเชียงราย

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านปางขอน จัดตั้งเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๕ เพื่อแก้ปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้และความมั่นคงด้านมนุษย์ตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพื้นที่ทั้งหมด ๑๗,๕๐๐ ไร่ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่ลาวฝั่งซ้ายและป่าแม่กกฝั่งขวาท้องที่ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

เดิมก่อนปี ๒๕๔๕ ราษฎรมีอาชีพเกษตรกรรมปลูกท้อ บ๊วย มะเขือเทศ กะหล่ำปลี ข้าวโพด รายได้ต่อไร่ต่อปีเฉลี่ยไม่ถึง ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ บาท ไม่พอเลี้ยงครอบครัว จึงมีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ เพื่อขยายพื้นที่ทำกิน

หลังจากปี ๒๕๔๕ ราษฎรเปลี่ยนพืชที่ปลูกในพื้นที่เดิมเป็นกาแฟอาราบีก้าเป็นอาชีพหลัก และได้ทำการเกษตรแบบอนุรักษ์ดินและน้ำในรูปแบบวนเกษตร โดยปลูกกาแฟอาราบีก้า ร่วมกับไม้ยืนต้น ทำให้ราษฎรมีรายได้ต่อไร่มากขึ้น สามารถเลี้ยงครอบครัวได้และมีเงินเก็บสะสม ไม่มีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน ระบบนิเวศได้รับการฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยราษฎรเป็นผู้อนุรักษ์และปกป้องดูแลป่า

สภาพป่าในพื้นที่โครงการปี ๒๕๔๘

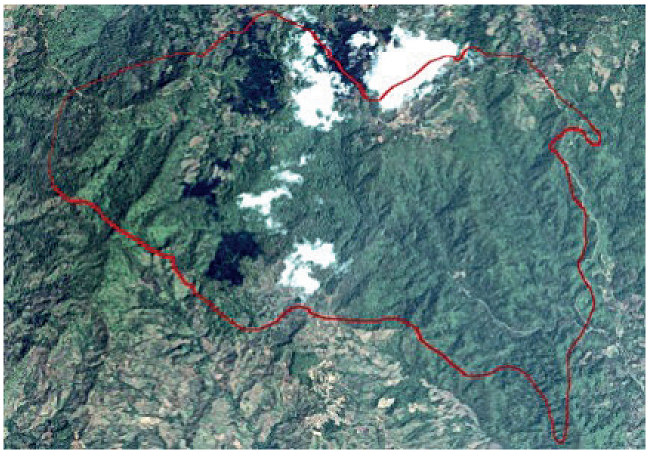

สภาพป่าในพื้นที่โครงการปี ๒๕๕๘

ปัจจุบันปี ๒๕๕๗ ราษฎรมีรายได้จากการขายกาแฟรวม ๒๖,๗๘๘,๑๐๐ บาท และมีรายได้เฉลี่ย ๑๙๕,๕๓๓.๕๘ บาทต่อไร่ต่อปี และรายได้จากแหล่งอื่นๆ อีก จำนวน ๓,๔๘๖,๐๐๐ บาท รวมปี ๒๕๕๗ ราษฎรมีรายได้รวมทั้งสิ้น ๓๐,๒๗๔,๑๐๐ บาท เฉลี่ย ๑๙๙,๑๗๑.๗๑ บาทต่อครัวเรือนต่อปี

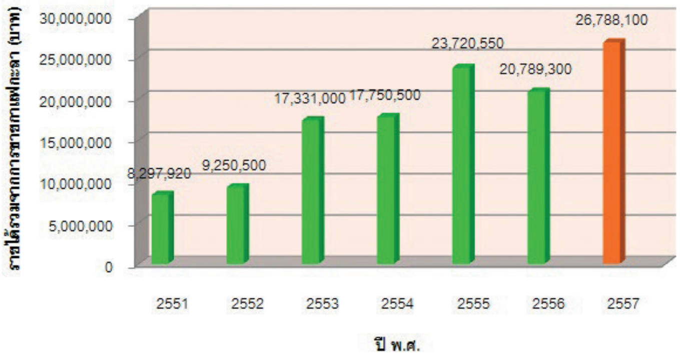

กราฟแสดงรายได้ของราษฎรจากการขายกาแฟกะลา ระหว่างปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๗

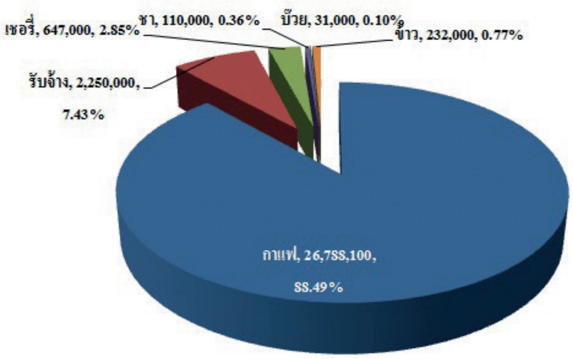

กราฟแสดงที่มาของรายได้ราษฎรในพื้นที่ สถานีฯ บ้านปางขอนปี ๒๕๕๗

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ จังหวัดน่าน
นายปัญญา เนื่องจากจ้อย หัวหน้าสถานีฯ

สืบเนื่องจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมบริเวณภูพยัคฆ์ บ้านน้ำรีพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๖ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ขึ้น เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธารในพื้นที่ ช่วยให้ราษฎรในพื้นที่มีงานทำ ก่อให้เกิดรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม และเกิดผลผลิตสูงสุด เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ ตลอดจนถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรสู่ราษฎรเป้าหมาย รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสัตว์ป่าบริเวณภูพยัคฆ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของราษฎร ดังแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ **"คนอยู่ร่วมกันกับป่าอย่างยั่งยืน"**

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา การปฏิบัติงานได้มีการบูรณาการของหน่วยงานร่วม อาทิ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ กรมพัฒนาที่ดิน ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดน่าน ศูนย์วิจัยข้าวแพร่ กรมชลประทาน และทหารบก จังหวัดน่าน ได้ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับราษฎรในพื้นที่เพิ่มมากมาย ป่าธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนี้

๑. การฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร ดำเนินการฟื้นฟูและบำรุงรักษาไปแล้วประมาณ ๘๕% ของพื้นที่

เป้าหมาย คือ ดำเนินการแล้วประมาณ ๘,๕๐๐ ไร่ จากพื้นที่เป้าหมายประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ โดยมีองค์กรที่สนับสนุนงบประมาณดำเนินการ คือ สำนักงาน กปร. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และยุทธศาสตร์จังหวัดน่าน ผลลัพธ์ที่ตามมาทางอ้อมที่สำคัญประการหนึ่งคือ เกิดความชุ่มชื้นของดินและบรรยากาศ ลำห้วยลำธารในพื้นที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี และมีคุณภาพดี

๒. การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมและเกิดผลผลิตสูงสุด ดินดี มีการปรับเปลี่ยนจากนาไหล่เขาไปเป็นนาขั้นบันได เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้พอกิน ซึ่งสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวจากเดิม ข้าวที่ทำจากนาไหล่เขาได้ ๒๐ - ๓๐ ถังต่อไร่ ไปเป็นข้าวที่ได้จากนาขั้นบันไดจะได้ข้าว ๔๐ - ๕๐ ถังต่อไร่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณ โดยสำนักงาน กปร. กรมพัฒนาที่ดิน ยุทธศาสตร์จังหวัดน่าน และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนนาไหล่เขาไปเป็นนาขั้นบันไดแล้วประมาณ ๓๘๗ ไร่ ๓ งาน ๔๕ ตารางวา

๓. ราษฎรมีงานทำก่อให้เกิดรายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตราษฎรในพื้นที่มีข้าวที่พอกินจากนาขั้นบันได มีอาชีพเสริมจากการปลูกพืชเกษตร อาทิ หม่อนผลสดและกาแฟ สามารถทำรายได้เสริมที่ดีจากการขายผลผลิตจากหม่อนผลสดและกาแฟ ซึ่งพบว่าได้รับความนิยมและมียอดขายเพิ่มมากขึ้นในทุกปี และจากตัวชี้วัดด้านรายได้ประชากรต่อหัวของราษฎรบ้านน้ำรีพัฒนา จะมีรายได้ผ่านเกณฑ์เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๒๓,๐๐๐ บาทต่อปี ในปี ๒๕๕๐ มีจำนวนร้อยละ ๔๑.๗๙ และต่อมาในปี ๒๕๕๔ มีจำนวนร้อยละ ๑๐๐ (ที่มา : ระบบศูนย์ข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดเก็บและใช้ประโยชน์ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๖) และจากการสำรวจรายได้ต่อหัวพบว่าในปี ๒๕๕๔ มีรายได้เฉลี่ย ๒๙,๗๕๐ บาท ต่อมาในปี ๒๕๕๖ มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น ๓๕,๑๓๘ บาท (ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดน่าน, ๒๕๕๖)

๔. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ราษฎรในชุมชนบ้านน้ำรีพัฒนา ได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมาร่วมดูแลรักษาป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดูแลป้องกันรักษาพื้นที่ป่าของหมู่บ้าน โดยมีการแต่งตั้งประธานกรรมการ กรรมการและสมาชิกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นราษฎรในหมู่บ้าน และใช้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

จากพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทำให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่และฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ดังเดิม เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อราษฎรและสภาพแวดล้อมในพื้นที่สมกับพระราชดำริที่ทรงให้ไว้เป็นแนวทางการดำเนินงานของโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ คือ **"คนอยู่ร่วมกันกับป่าได้โดยไม่ต้องทำลายซึ่งกันและกัน"**

งานของในหลวง

บทสัมภาษณ์

พลอากาศเอกกำธน สินธวานนท์

องคมนตรี

เรียบเรียงโดย : *นางสาวมทิรา ภัคทิพวดี*
สำนักประชาสัมพันธ์

พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์
องคมนตรี

นับเป็นโอกาสดีที่คณะบรรณาธิการวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขอเข้าพบเพื่อถ่ายทอดบทสัมภาษณ์ของ พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี เพื่อนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๓/๒๕๕๘ **คอลัมน์ในความทรงจำ** เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

สำหรับบทสัมภาษณ์นี้ได้กล่าวถึงการถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศ์ ในด้านต่าง ๆ ในตำแหน่งองคมนตรี ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ตลอดจนถึงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

เมื่อปี ๒๕๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสให้ไปดูโครงการน้ำในบริเวณกรุงเทพมหานคร เป็นโครงการแรก ๆ ต่อมา ได้เข้าไปดูแลโครงการสหกรณ์สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือราษฎรยากจน ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ให้ได้ถือครองที่ดินเพื่ออยู่อาศัย ทำการเกษตรในรูปแบบหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร สมาชิกโครงการฯ จะไม่ได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่ดินที่เกษตรกรจะได้รับยังคงเป็นของโครงการอยู่แต่สามารถตกทอดถึงลูกหลานได้ ในระยะเริ่มแรกของการดำเนินโครงการฯ พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ องคมนตรี เป็นประธานคณะกรรมการ เมื่อโครงการฯ ดำเนินได้ ๕ ปีแล้ว โครงการฯ ได้รับการจดทะเบียน โดยใช้ชื่อว่า **"สหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง"** และได้ดำเนินกิจการธุรกิจจนถึงปัจจุบัน ต่อมา พระองค์ทรงให้โอนงานที่ทรงมอบหมายให้ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ มาอยู่ในความรับผิดชอบ ซึ่งก็ยังดำเนินการมาจนปัจจุบันนี้

โครงการฯ ต่อมาที่ได้เข้าไปมีส่วนถวายงานคือ **โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ** แต่เดิมปากพนังฯ เคยเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่ดี ต่อมา ประชาชนประกอบอาชีพทำนาไม่ได้ผล เนื่องจากเกิดปัญหาน้ำกร่อยและอื่น ๆ จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ต้นไม้ถูกตัดมากขึ้น น้ำจืดที่นำมาใช้ในการเพาะปลูกน้อยลง นอกจากนั้น ลักษณะของแม่น้ำปากพนังมีลักษณะร่องน้ำต่ำกว่าระดับน้ำทะเล และมีความลาดชันน้อย เมื่อน้ำจืดทางต้นน้ำมีปริมาณน้อย ทำให้น้ำเค็มรุกล้ำเข้าไปในแม่น้ำปากพนังและลำน้ำสาขา พระองค์จึงมีพระราชดำริให้จัดระบบคัดแยกน้ำเค็ม ระบบน้ำจืดให้ดี พระราชทานพระราชดำริว่า**ต้องหาวิธีเอาน้ำเค็มเข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร น้ำจืดใช้ประโยชน์อย่างไร** ตอนนั้น พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ มีพระราชกระแสให้สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เข้าไปดูแลโดยตั้งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือพระองค์ทรงรับมาทำเองก่อน เมื่อรัฐบาลเห็นว่าได้ผลดีและมีความสำคัญจึงได้รับโครงการมาดำเนินการต่อ หลักการคือโครงการใดที่รัฐบาลยังทำไม่ได้หรือไม่ได้ทำ แต่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะทรงรับมาเป็นพระราชภาระที่จะริเริ่ม ต่อเมื่อรัฐบาลเห็นความสำคัญก็จะเข้ามารับไปดำเนินการต่อ

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีตำแหน่งเป็น**หัวหน้าโครงการทุ่งลุยลาย**”

ทุ่งลุยลาย “การแก้ปัญหาอย่างครบวงจร”

โครงการทุ่งลุยลายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ เมื่อปี ๒๕๑๒ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้สร้างเขื่อนจุฬาภรณ์ มีการตัดถนนไปยังบริเวณที่สร้างเขื่อน และราษฎรจำนวนมากเข้าไปหักล้างถางป่ารุกล้ำเข้าไปในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทางกระทรวงเกษตรฯ เข้าไปดำเนินการจับราษฎรที่ทำผิดกฎหมาย ราษฎรจึงได้ข้ามเขตถนนย้ายมาอยู่ในที่ของการไฟฟ้า เกิดเป็นปัญหาของการไฟฟ้า พระองค์ทรงให้การไฟฟ้าจัดพื้นที่แห่งหนึ่งให้ราษฎรทำกิน การไฟฟ้าจึงไปเช่าที่เพื่อไปจัดสรรเป็นที่ทำกินและหาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ อบรมคนให้เข้าใจและมีระเบียบในการดำรงชีวิตครบวงจร ซึ่งก็ยุ่งยากเหมือนกัน นับเป็นโครงการฯ ที่เป็นประวัติศาสตร์ เมื่อจัดสรรแล้ว ก็จัดให้มีโครงการเลี้ยงหมูที่ทุ่งลุยลาย ปลูกข้าวโพดเพื่อเป็นอาหารสัตว์ นอกจากการจัดที่ดินทำกินยังให้เกิดอาชีพกับราษฎรอีกด้วย การเลี้ยงหมูก็ต้องลงทุน มีความจำเป็นต้องใช้เงินของธนาคารกรุงเทพซึ่งธนาคารสนับสนุนมาช่วย แต่การจัดแจงในเรื่องยืมเงินไปเท่าไร ลงทุนไปอย่างไร ขายหมูได้อย่างไร ต้องคืนทุนเขาอย่างไร ก็เป็นที่เรียบร้อยดี เป็นหน้าที่ของคณะองคมนตรีในการประสานงาน อีกอย่างหนึ่งคือราษฎรควรอยู่ในวินัย ไม่ใช่หารายได้แล้วนำไปซื้อโทรทัศน์ ซื้อวิทยุ สินค้าฟุ่มเฟือยไม่ได้ ควรมีอะไรที่จำเป็นก็ให้อย่างนั้น ส่วนที่เหลือใช้หนี้ให้กับธนาคารหมด โรงอาหารหมูก็ทำสำเร็จเป็นอาหารสัตว์ ก็เกิดสหกรณ์ขึ้น ช่วยทำให้ราษฎรมีอาชีพ และสร้างชุมชนให้ราษฎรอยู่ก็เป็นโครงการใหญ่เรียกว่า **“สหกรณ์การเกษตรโครงการทุ่งลุยลาย”** นำมาให้ราษฎร ราษฎรก็เชื่อฟัง และทำกันมาได้ ราษฎรมีอาชีพเลี้ยงหมู มีที่อยู่อาศัย มีอาหารเรียบร้อยหมดแล้ว ตอนนั้นทำในนามของการไฟฟ้าฯ **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าโครงการทุ่งลุยลาย** เมื่อดำเนินการถึงจุดหนึ่งก็มอบโครงการนี้ให้กับกระทรวงมหาดไทย ปรากฏว่าไปไม่รอด เพราะว่าไม่สามารถคุมราษฎรให้อยู่ในวินัยได้ เรื่องการใช้เงินเพราะฉะนั้น ก็เป็นโครงการแรกที่ใช้เงินธนาคาร โดยไม่ต้องไปค้ำประกันอะไร

การเช่าที่ การจะตัดต้นไม้ ก็ผิดระเบียบของกระทรวงเกษตรฯ ไม่สามารถทำได้ในทันที ต้องประสานงานก่อน แม้กระทั่งให้ราษฎรเพาะปลูก ก็ดำเนินการเอง ให้ราษฎรมีรายได้ ต่อมา กลายเป็นจำเลยว่าไปใช้ราษฎรเพาะปลูกการเกษตร นำเงินเข้าส่วนตัว ที่จริงแล้วสหกรณ์มีบัญชีเป็นระบบมีรายชื่อราษฎรทั้งหมด เพื่อจะได้ผลประโยชน์กับการเพาะปลูก บ้านเรือนจัดออกแบบให้ แล้วแต่จะเลือกอยู่แบบไหน ก็เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเช่นกัน รวมทั้งบางแห่งในจังหวัดชัยภูมิ ให้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านเขว้า

“โครงการถักร้อยดวงใจ มหกรรมผ้าไทย เทิดไท้องค์ราชินี”

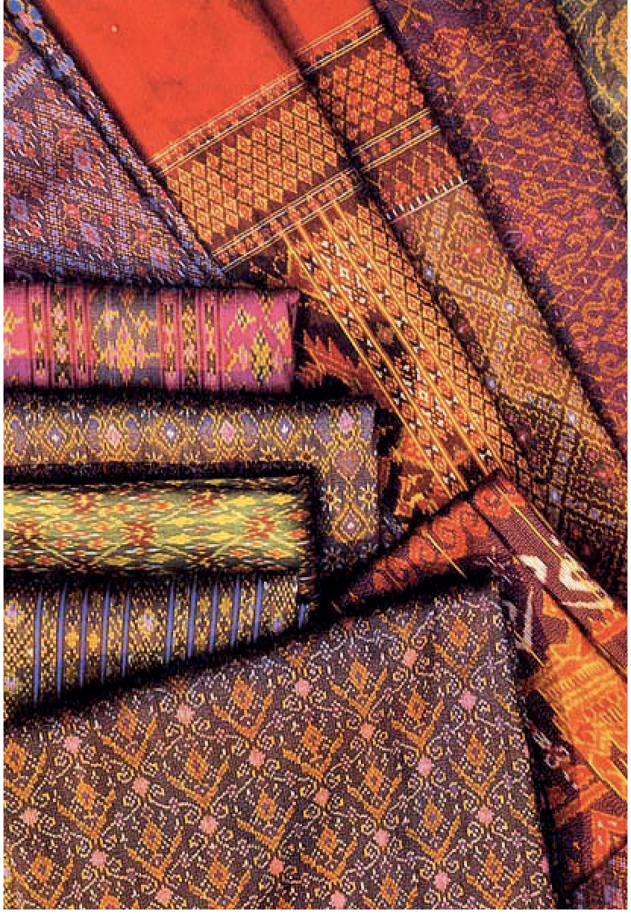

ทอผ้าวิถีชาวบ้าน : สำหรับเครื่องทอผ้าราษฎรไม่ได้มาตรฐาน คือความกว้าง ความยาวของเนื้อผ้าไม่พอก็ต้องปรับปรุงทำเครื่องทอผ้าให้ได้มาตรฐานให้ เพื่อจะได้ทราบว่าผู้ซื้อผ้าขนาดกี่เมตรถึงสามารถตัดเสื้อได้หนึ่งตัว ราษฎรก็ปฏิบัติตาม กระทั่งเครื่องกรอด้ายผ้าไหม ก็พัฒนาขึ้นมาสร้างให้ได้มาตรฐาน วิธีทอผ้าที่จะได้เส้นยืนเส้นขวางแบบนั้นช่วยราษฎรคิด แล้วก็พัฒนา สุดท้ายด้านเทคนิคย้อมสีทำอย่างไรให้สีไม่ตก **“ผ้าไหมบ้านเขว้า”** จังหวัดชัยภูมิขึ้นชื่อมาก ปี ๒๕๔๗ อำเภอบ้านเขว้า ได้รับรางวัลเกียรติยศสูงสุดให้เป็นผู้ทอผ้าไหม **“โครงการถักร้อยดวงใจ มหกรรมผ้าไทย เทิดไท้องค์ราชินี”** ในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๖ รอบ ๗๒ พรรษา

ปัจจุบันนี้ ในส่วนภารกิจที่เกี่ยวข้องกับสำนักงาน กปร. ซึ่ง**สำนักงาน กปร. เปรียบเสมือน Secretarial (ฝ่ายเลขานุการ) คือเป็นเลขานุการโครงการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** มีการบันทึกจดไว้มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกี่พันโครงการ **แต่คนลืมไปแล้วว่าพระองค์ทรงทำอะไรบ้าง** เพราะฉะนั้น ภารกิจขององคมนตรีก็คือจะไปจังหวัดไหน ซึ่งปกติไปเปิดห้องสมุด แล้วทีนี้ถามทางสำนักงาน กปร. ว่ามีโครงการของพระองค์หรือไม่ ถ้ามีก็จะไปเยี่ยมทั้งห้องสมุดและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วัตถุประสงค์ก็คือพระองค์ทรงมีโครงการนี้กี่ปีมาแล้ว ๒๐ ปี ๓๐ ปี แล้วดำเนินการไปได้แค่ไหน ใครเป็นหัวหน้าดำเนินการ โครงการนี้เข้าถึงราษฎรตามพระราชดำริแล้วหรือไม่ เพราะบางโครงการฯ องคมนตรีไปเยี่ยม เพิ่งจะหาน้ำ เพิ่งเริ่มให้ไปวางศิลาฤกษ์ เพิ่งเริ่มต้นก็มี ก็ไปติดตามโครงการฯ ว่า ไปได้แค่ไหน เราตามไปดูโครงการฯ เพื่อให้โครงการฯ ที่พระองค์มีพระราชดำริดำเนินไปได้ให้เข้าถึงราษฎร โครงการหลายแห่งทางสำนักงาน กปร. ดำเนินการไปได้แค่นี้ เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ได้แนวความคิดสร้างอะไรมากมาย มีผู้คนทำงานหลายคนแต่ยังเข้าไม่ถึงราษฎร มีการติดตามผลการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เพาะเห็ดก็ทำแต่ในออฟฟิศ ทำแต่เจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่ราษฎรยังไม่ได้ทำ ต้องไปประสานทำไมไม่ไปทำให้หมู่บ้านนั้นเริ่มทำ ประสานกับนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะโครงการของพระองค์เป็นอย่างนั้น ต้องเข้าถึงราษฎร เพราะฉะนั้นจะต้องดูว่าถ้าดำเนินการถึงแค่นี้ราษฎรได้รับผลประโยชน์หรือยัง แล้วทางผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและกรมต่างๆ ดูว่าดีไหม ถ้าดีก็ต้องเสนอให้ราษฎรทำต่อ การทำต่อไปคือกระบวนการว่าใครจะทำ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน หน่วยเกษตรอำเภอ และจะนำเงินมาจากไหน พยายามใช้เงินงบประมาณทางราชการ และบางครั้งก็มอบหมายให้สำนักงาน กปร. ช่วยดำเนินการ เพราะสำนักงาน กปร. ก็มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วย

โครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง

โครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพงก็ได้ดำเนินมาตั้งแต่ต้น ตอนนี้ สำนักงาน กปร.ก็เข้ามาช่วยดูแล เช่น เมื่อท่อน้ำชำรุดต้องมาของบประมาณของสำนักงาน กปร. เมื่อหน้าแล้งต้องไปขุดดินส่วนที่ต่ำที่สุด เพื่อเป็นบ่อน้ำเมื่อถึงเวลาจะได้มีน้ำจำนวนหนึ่งไว้ใช้ในการเพาะปลูกได้ เป็นต้น

ปัจจุบันนี้สำหรับโครงการทางใต้ตอนนี้ก็ส่งต่อให้พลอากาศเอกชลิต พุกผาสุข องคมนตรีอีกท่านหนึ่งไปดูแลแทน ให้ไปช่วยเป็นที่ปรึกษา เพราะตอนนี้อายุมาก สุขภาพไม่ค่อยดี

ศูนย์บริการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า **“งานนี้เป็นประโยชน์ถึงประชาชนอย่างแท้จริง ให้ขยายไปให้มาก”** โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีไม้ดอกไม้ผลกระจายอยู่ตามชนบท สามารถขยายพันธุ์ปลูกเป็นจำนวนมาก และอาจสามารถจำหน่ายไม้พืชไม้ผลเป็นอาชีพได้ รวมถึงการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ดอกของไทย จังหวัดเชียงใหม่ พระองค์มีพระราชดำริให้ปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ก็ไปปลูกดู ปรากฏว่าก็ยังดำเนินการอยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะราษฎรยังเพาะไม่เป็น จึงต้องผลิตหัวดอกไม้ให้มากๆ ให้ราษฎรมาปลูก และให้ราษฎรมาขายที่นี่ ทำให้เกิดอาชีพ เพื่อให้มีการใช้จ่ายเงิน ก็ต้องไปคิดโครงการขยายเติบโตให้ได้ จังหวัดเชียงใหม่ สภาพแวดล้อมดินดี อากาศดี ดอกไม้สวย ก็ได้มอบหมายสำนักงาน กปร. ไปช่วยดำเนินการเพื่อจะขยายผล เพราะต่างจังหวัดขาดผู้นำท้องถิ่น

“งานนี้เป็นประโยชน์
ถึงประชาชนอย่างแท้จริง
ให้ขยายไปให้มาก”

"โครงการฯ ของพระองค์
มีแนวคิดหลักคือ
ทำอย่างไรให้ถึงมือราษฎร"

งานโครงการพระราชดำริ

จังหวัดศรีสะเกษ โครงการฯ ของพระองค์ ทำให้เขื่อนมีน้ำมากขึ้น ๓ เท่า แต่ราษฎรยังปลูกข้าวเท่าเดิม เพราะยังขาดผู้นำท้องถิ่น ปัญหาคือทำไมราษฎรไม่ปลูกข้าวมาก ๆ ทำแล้ว ๓ ไร่ ทำไมไม่ทำ ๕ ไร่ การปฏิบัติก็แนะนำกับผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษว่า รถทุ่นแรง รถแทรกเตอร์ของจังหวัด นำไปขยายคันนา ค่าใช้จ่าย พอราษฎรทำข้าวได้ก็เอามาจ่าย ก็ต้องแนะผู้ว่าราชการจังหวัดก็รับไปดำเนินการแต่ไม่ได้ไปเยี่ยม ต่อมาปัญหาคือขาดผู้นำท้องถิ่น แต่ถ้าผู้นำท้องถิ่นเป็นที่เชื่อถือได้จะขยายเขต ๕ ไร่ เป็น ๑๐ ไร่ ใช้เขตทำนารวมเป็น ๕๐ ไร่ คิดระบบชลประทาน คิดระบบคันนาให้ดี ลงมือทำ แล้วมีคนกลางที่ดีทำได้กำไรแน่นอน จากนั้นเอามาใช้เป็นค่าขยายคันนา อันนี้ก็เป็นของส่วนรวม ถ้าเขาไปร่วมสามัคคีกันได้ก็ดี **โครงการฯ ของพระองค์มีแนวคิดหลักคือ ทำอย่างไรให้ถึงมือราษฎร** บางโครงการก็ทำเป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกอบรม เช่น โครงการพระดาบสและลูกพระดาบส เช่น เลี้ยงปลาสลิดที่บางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ไม่ใช่ทำแข่งกับราษฎร แต่ทำให้ราษฎรเอาเป็นตัวอย่าง ปลาสลิดเราจัดทำบรรจุภัณฑ์ให้ดีเพื่อเพิ่มมูลค่า จูงใจให้ผู้บริโภคอยากซื้อ ทางภาคใต้ที่มีการรวมตัวกันผลิตยาหม่องก็ไปแนะนำให้ทำฉลากขายในหมู่บ้าน แล้วให้ขายระหว่างตำบล และในจังหวัด เป็นการรวมตัวกันขยายตลาดออกไป

โครงการป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส ดินทางใต้ถ้าขุดลงไปแล้ว มันแช่น้ำพรุน้ำท่วมก็ไม่มีที่เพาะปลูก พระองค์ทรงระบายน้ำออกหมดแล้ว ดินเมื่อถูกอากาศออกซิเจนแล้วดินเปรี้ยวปลูกไม่ได้ ก็ไปลองใช้หาน้ำล้างที่จังหวัดนราธิวาส เอาน้ำไปล้างให้ดินจืด กระทั่งได้ไปสำรวจเส้นทาง พระองค์ทรงให้ขุดดินลงไปดูชั้นดินว่าเป็นอย่างไร ทรงล้างดินหมดแล้วสามารถทำการเพาะปลูกข้าว ข้าวขึ้นได้ก็พอพระราชหฤทัย เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรอีกครั้ง ปัจจุบันนี้ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารระบายน้ำ เพื่อระบายน้ำจากพรุโต๊ะแดง ลงคลองมูโนะ ไม่ให้ไหลเข้าพื้นที่การเกษตร และหมู่บ้านราษฎร

ทางสำนักงาน กปร. ทราบดีว่า ที่ตรงนี้ยังไม่สามารถปลูกอะไรได้ ต้องทำให้ดินจืด และมีปัญหาเรื่องดินเปรี้ยวเหมือนกัน ทรงให้หาทางล้าง อีกหน่อยพื้นที่เขตรังสิตพื้นที่ดินจะปลูกไม่ได้เหมือนกัน เนื่องจากมีความเข้มกรดด่างของดิน ดังนั้น ควรจะจำวิธีนี้ แล้วไปหาทางทำประโยชน์ให้สามารถเพาะปลูกได้ ไม่ใช่ไปจัดสรรที่ดิน ที่ท่องเที่ยว ต้องแก้ไขเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น ถ้ารู้ปัญหาอย่างนี้ ใครมีหน้าที่อะไรก็ไปคิดต่อทำมา พรุนั้นไม่ใช่น้ำแห้งแล้วปลูกได้ ต้องใช้เวลาล้างน้ำเป็นปี ๆ ถึงจะปลูกได้ ไม่อย่างนั้นที่ทำมาหากินของราษฎรก็น้อย

พระแม่แห่งแผ่นดิน

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จังหวัดพัทลุง สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ทรงเป็นห่วงเรื่องอาชีพของราษฎรที่จังหวัดพัทลุง มีพระราชดำริให้หาพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อจัดทำโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ เพื่อให้ราษฎรไปศึกษาเรียนรู้ในลักษณะการปฏิบัติจริง และนำกลับไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง ต้องไปแนะให้แม่บ้านเพาะปลูก แม่บ้านก็ทำ ขายได้กำไร เจ้าหน้าที่จะถวายเงินพระราชินีไปห้ามว่าอย่าถวาย ให้เอามาให้ชาวบ้านให้มีฐานะดีขึ้น และถ้าเงินเหลือให้เอามาทำศูนย์กลางพัฒนากิจกรรมนี้ เช่น หาพาหนะที่จะมาขนส่ง ก็ไปแนะเขาอย่างนี้ พระองค์ทรงมาตั้งกิจกรรมนี้ ไม่ได้ให้มาหาเงินให้ แต่ทรงตั้งกิจกรรมนี้เพื่อไปช่วยราษฎร ดังนั้น การติดตามไปกับทางสำนักงาน กปร. เพื่อที่จะไปเยี่ยมหน่วยงาน จะได้มีกำลังใจในการทำงาน แล้วก็ดูด้วยว่าโครงการนี้ดีหรือไม่ ราษฎรได้ประโยชน์หรือไม่ คนอื่นไม่รู้ ตัวราษฎรเองที่ทราบ ก็ช่วยส่งเสริมให้ราษฎรทำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยกันทำ จะได้ถึงราษฎร เพาะเห็ดเพาะอะไรมาเพาะมาแสดงกันในสถานที่ทำงาน เลี้ยงไก่ก็มาแสดง ไม่ไปถึงราษฎร ก็ต้องให้กำลังใจราษฎร ตั้งแต่ตอนนั้น ก็ไป ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ไม่รู้จักถามกัน ปัจจุบันมีหน่วยงานใหม่เยอะที่จะตามสำนักงาน กปร. ไป เพื่อจะให้โครงการฯ ของพระองค์มีการดำเนินการต่อไป อยากให้ทางสำนักงาน กปร. ช่วยคือเขียนเป็นข่าวสั้นๆ ลงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเรื่องที่สำนักงาน กปร. ได้ทำหน้าที่เป็นเลขานุการโครงการฯ

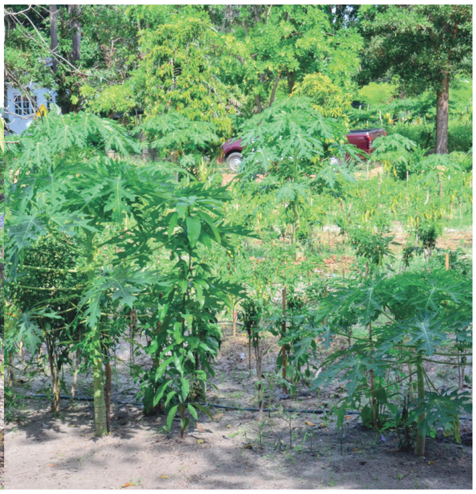

ที่เล่ามานี่เป็นเพียงตัวอย่างโครงการฯ พูดถึงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงดูแลทุกข์สุขของราษฎร มีพระราชดำริ ทรงริเริ่มโครงการและดำเนินการบางส่วนรัฐบาลรับไปทำต่อ บางส่วนมูลนิธิฯ ที่ทรงจัดตั้งขึ้นดำเนินการต่อ โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นส่วนเชื่อมกับรัฐบาล เพื่อบรรเทาปัญหาและส่งเสริมให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยยั่งยืน องคมนตรีมีหน้าที่ถวายงานด้วยการติดตามโครงการต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์

“หน้าที่ของสำนักงาน กปร. คือ ต้องสอนให้คนมีจิตสำนึกว่า **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศ์ ทรงคิดถึงเรื่องความเป็นอยู่ อาชีพของราษฎรมานานแล้ว”**

สุดท้ายนี้ ขอฝากว่า**หน้าที่ของสำนักงาน กปร. คือต้องสอนให้คนมีจิตสำนึกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถทรงคิดถึงเรื่องความเป็นอยู่ อาชีพ ของประชาชนมานานแล้ว** อยากให้ไปเปิดดูในข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ ของคณะองคมนตรีเกี่ยวกับโครงการฯ ต่าง ๆ ได้สานต่อเป็นจังหวัด ๆ ไม่ได้ทำทีเดียวพร้อมกันหมด

จากบทความที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้อันทรงคุณค่านี้ ผ่านบทสัมภาษณ์พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี ในการถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศ์ คณะบรรณาธิการวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริกราบขอบพระคุณ ในเรื่องราวและประสบการณ์ซึ่งจะได้นำไปเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้รับประโยชน์และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศ์ทุกพระองค์ ที่ได้ทุ่มเทพระราชหฤทัย พระวรกาย เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้กินดีอยู่ดี เพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

“ป่าสักนวมินทรราชินี”

โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สัก และพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎร
บริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เรียบเรียงโดย : นางสาวสใบทิพย์ ศรีทองสุข
สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๓

ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปายฝั่งขวา และป่าสงวนป่าแม่ปายฝั่งซ้ายตอนล่าง มีภูมิประเทศเป็นที่สูง ๓๐๐ - ๑,๓๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงมีหินปูนปะปนอยู่และมีหลุมหินปูนกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ พบป่าเบญจพรรณที่ไม้สักธรรมชาติขึ้นอยู่ลักษณะเป็นไม้สักที่ดี สมบูรณ์ ขนาดใหญ่ ลำต้นตรง อัตราการเจริญเติบโตสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยพบต้นสักที่มีลำต้นขนาดใหญ่ ๒๐ ต้นต่อไร่ ป่าสักที่พบในพื้นที่นี้มีลักษณะพิเศษ คือ สามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่สูง ๑,๒๗๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่หาได้ยากในประเทศไทย เนื่องจากปกติจะพบไม้สักเจริญเติบโตได้ดีในระดับความสูงไม่เกิน ๗๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เห็นความสำคัญของระบบนิเวศที่พบได้ยากในประเทศไทยดังกล่าว จึงมีหนังสือนำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขอพระราชทานชื่อป่าสักที่สมบูรณ์แห่งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคล

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับโครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สักและพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปายไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ และทรงพระราชทานชื่อป่าสักดังกล่าวว่า **“ป่าสักนวมินทรราชินี”** เพื่ออนุรักษ์แหล่งป่าสักพื้นที่ ๓๑๐,๗๒๕ ไร่ (๔๙๗.๒ ตารางกิโลเมตร) กำหนดพื้นที่ป่าสักธรรมชาติเนื้อที่ ๙๔,๓๗๕ ไร่ (๑๕๑ ตารางกิโลเมตร) ให้เป็นเขตอนุรักษ์ที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มไม้สักอุดมสมบูรณ์ขึ้นอยู่หนาแน่น ประเมินมูลค่ากว่า ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท

โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สักและพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลห้วยผาและตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า และตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเขตพื้นที่เพื่อดำเนินงานโครงการจำนวน ๔ เขต

๑. เขตคุ้มครองและศึกษาวิจัยหรือพื้นที่ป่าอนุรักษ์พื้นที่ ๑๖๕,๘๖๐ ไร่
๒. เขตกันชนและฟื้นฟูสภาพป่าพื้นที่ ๓๓,๓๔๐ ไร่
๓. เขตพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือเขตชุมชนและพื้นที่ใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่ ๑๕,๘๐๐ ไร่
๔. เขตป่าสงวนแห่งชาติพื้นที่ ๙๕,๗๒๕ ไร่

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้ปฏิบัติการลาดตระเวนทั้งทางเท้า ทางเรือ และทางอากาศยาน เพื่อปฏิบัติการลาดตระเวนป้องปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบพื้นที่และเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง จัดตั้งจุดสกัดและหน่วยพิทักษ์ป่า จำนวน ๔ จุด ในการดูแลป้องกันพื้นที่ป่าสักนวมินทรราชินี ประกอบด้วย

จุดที่ ๑ หน่วยพิทักษ์ป่า สหัสบุญญาวิวัฒน์ ๑
จุดที่ ๒ หน่วยพิทักษ์ป่า โกวิทปัญญาตรง ๑
จุดที่ ๓ จุดสกัดป้องกันรักษาป่า สหัสบุญญาวิวัฒน์ ๒ (จุดห้วยซลอบ)
จุดที่ ๔ จุดสกัดป้องกันรักษาป่า โกวิทปัญญาตรง ๒ (จุดดอยเขียว)

เพื่อเป็นอนุสรณ์น้อมรำลึกถึงนายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ที่ปรึกษาสำนักพระราชวัง และนายโกวิท ปัญญาตรง ผู้ตรวจราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผู้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการพระราชดำริ จนบังเกิดผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในถิ่นทุรกันดาร

นอกจากงานอนุรักษ์แล้วยังได้ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่ไปด้วย งานพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปาย ดำเนินการใน ๔ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ ๑ บ้านกึ๊ดสามสิบ บ้านนาอ่อน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นราษฎรชาวเขาเผ่าลีซอ อพยพมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย ราษฎรอาศัยและใช้ประโยชน์เป็นที่ทำกิน ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ขิง ถั่วแดง

หน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ ๒ บ้านห้วยซลอบ ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ราษฎรชุมชนบ้านห้วยซลอบเป็นชาวกะเหรี่ยงปะโอ ซึ่งเป็นหมู่บ้านบริวารของชุมชนบ้านห้วยผา เป็นชุมชนที่อพยพย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย พื้นที่บางส่วนราษฎรอาศัยและใช้ประโยชน์เป็นที่ทำกินปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่ว

หน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ ๓ บ้านมะโนรา ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อยู่ในเขตการปกครองของตำบลทุ่งยาว เป็นชุมชนดั้งเดิมที่เคลื่อนย้ายไปมาอาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย ราษฎรประกอบอาชีพหลักคือ การปลูกข้าวแบบไร่หมุนเวียน

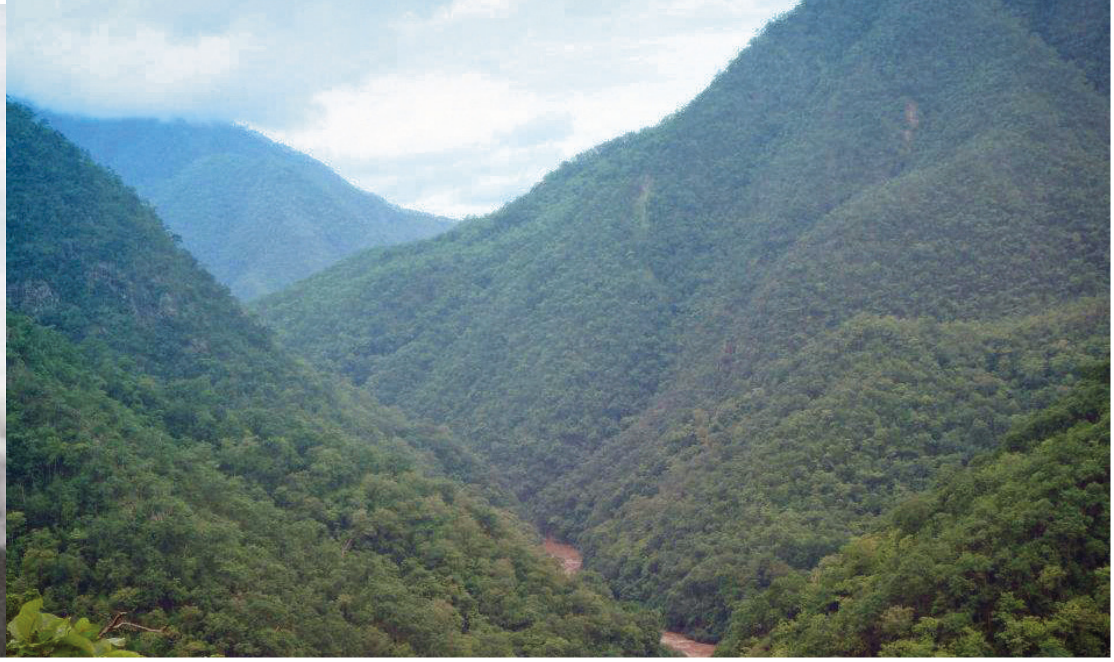

หน่วยปฏิบัติการพื้นที่ที่ ๔ บ้านปมฝาด ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ราษฎรอาศัยและใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป็นที่ทำกินปลูกข้าวไร่และข้าวโพด

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรนอกจากวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดำรงชีพตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ยังได้นำแนวพระราชดำริ **"ให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างเกื้อกูล"** ของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เสริมสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้และเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกำลังสำคัญที่จะร่วมดูแลรักษาและปกป้องป่าสักธรรมชาติที่สมบูรณ์แห่งนี้ไว้ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน

เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรมป่าไม้ได้จัดกิจกรรมล่องแก่งแม่น้ำปาย โดยเรือยาง ให้นักท่องเที่ยวได้ล่องแก่งลำน้ำของ-ลำน้ำปายที่ตื่นเต้น เร้าใจ รื่นรมย์กับธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำ ชื่นชมความสวยงามของน้ำตกซู่ซ่า เดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติชมความมหัศจรรย์ของป่าสักที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีบริการที่พักจุดกางเต็นท์ในผืนป่าแก่นักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดู หากต้องการสัมผัสอากาศเย็นสบายควรเดินทางช่วงปลายฝนต้นหนาว

ผืนป่าสักนวมินทรราชินีแห่งนี้ จึงเป็นมากกว่าสวรรค์ของนักท่องเที่ยว ห้องวิจัยของนักอนุรักษ์ ขุมทรัพย์ของธรรมชาติ สมบัติล้ำค่าของชาติและมรดกที่สำคัญของโลก ให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพควบคู่กับเป็นแหล่งสร้างความรู้ตามเจตนารมณ์ **"คนอยู่ได้ ป่าอยู่รอด"** อย่างแท้จริง

โครงการพัฒนาและฟื้นฟูสภาพป่า พื้นที่โครงการป่ารักน้ำบ้านถ้ำติ้ว

ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

เรียบเรียงโดย : นางสาวจินจะนะ แก้วไทรแย้ม
สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๒

> “พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า
> ป่าที่ถวายความจงรักภักดีต่อน้ำ
> พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ
> ฉันจะสร้างป่า”

จากการตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรตามจังหวัดต่าง ๆ ทุกภูมิภาคของประเทศเป็นเวลายาวนานทำให้สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบด้วยพระเนตรพระกรรณว่าป่าไม้มากมายได้ถูกทำลายไปโดยฝีมือมนุษย์ ซึ่งสาเหตุการตัดไม้ทำลายป่า เกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความเห็นแก่ตัว และความยากจนของประชาชน จึงทำให้ประชาชนเหล่านี้ต้องรับจ้างตัดไม้ เลื่อยไม้และเผาถ่าน เพื่อหาเงินและรายได้นำมาเลี้ยงชีพและครอบครัวของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตรอด ดังนั้น เมื่อป่าหมดสภาพไป นอกจากทำให้เกิดภาวะฝนแล้งปลูกพืชพรรณธัญญาหารไม่ได้ผล สัตว์ป่าเมืองไทยที่เคยมีชุกชุมก็ลดจำนวนน้อยลงและสูญพันธุ์ไปก็มี

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยในปัญหาดังกล่าว ดังนั้น ในขณะที่ทรงสร้างงานด้านศิลปาชีพเพื่อให้ราษฎรมีรายได้เสริมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ทรงสร้างงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นพร้อมกันไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแหล่งน้ำ เรื่องดินเพื่อพัฒนาที่ทำกินให้แก่ราษฎร ในปี ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิงพระอาจารย์วัน อุตตโม ณ วัดถ้ำอภัยดำรงธรรม และในปีเดียวกันสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการป่ารักน้ำขึ้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำคำจวง ท้องที่บ้านถ้ำติ้ว ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร (ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการป่ารักน้ำแห่งแรกของประเทศไทย) จึงได้จัดตั้งโครงการป่ารักน้ำแห่งแรกขึ้นที่บ้านถ้ำติ้ว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๕ ได้พระราชทานเงินของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ และเงินจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จำนวนหนึ่ง เพื่อเป็นการจัดตั้งกองทุนอาชีพ สำหรับโครงการป่ารักน้ำ และทรงมอบหมายให้ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ราชเลขานุการในพระองค์ และพันเอกเรวัต บุญทับ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๓ เตรียมพื้นที่ ๑ ไร่ เพื่อทรงปลูกป่าเป็นตัวอย่างแก่ราษฎร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพราหมณ์มาทำพิธีบวงสรวงประกาศอัญเชิญเทพยดาอารักษ์ เจ้าป่ามาสถิตอยู่ ณ ป่าที่ทรงปลูก เพื่อรวมน้ำใจชาวบ้านและสร้างความศักดิ์สิทธิ์แก่โครงการ ทรงปลูกอย่างถูกวิธีเป็นตัวอย่าง แล้วทรงชวนราษฎรร่วมกันปลูกป่า และพันธุ์ไม้ที่ทรงปลูกเป็นพันธุ์ไม้ที่โตเร็ว พันธุ์ไม้บำรุงดิน และพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ได้แก่ กระถินณรงค์ กระถินยักษ์ ประดู่แดง ประดู่มะม่วงหิมพานต์ และยูคาลิปตัส เป็นจำนวน ๑๐๐ ต้น ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้อันเป็นต้นน้ำลำธาร และทรงมอบหมายให้ราษฎรดูแลรักษา โดยพระราชทานเงินเดือนเป็นค่าตอบแทนให้แก่ราษฎรบ้านถ้ำติ้ว เดือนละ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเวลา ๓ ปี

"โครงการป่ารักน้ำ" เป็นพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่จะบรรเทาวิกฤติการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง พระองค์ทรงตรัสว่า **"ขาดน้ำ ทุกชีวิตสิ้นสุดทันที"** การรักษาแหล่งน้ำไว้เป็นที่พึ่งพาอาศัยของมวลสัตว์โลกทั้งหลายนั้นน่าจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด น้ำ นอกจากจะมีประโยชน์ในการอุปโภคและบริโภคกับคนแล้ว ยังมีประโยชน์กับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่าทุกชนิด เพราะเป็นการฟื้นฟูสภาพของป่าที่เสื่อมโทรม บริเวณของต้นน้ำลำธาร ให้กลับสภาพเป็นพื้นที่ดูดซับน้ำได้เหมือนเดิม ซึ่งการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าจะทำให้พื้นที่บริเวณป่าชุ่มชื้น อุดมด้วยต้นไม้น้อยใหญ่ เป็นการรักษาป่าและต้นน้ำลำธารของพื้นที่ป่าและบริเวณใกล้เคียงได้เป็นอย่างดียิ่ง

ปัจจุบันพื้นที่ของโครงการป่ารักน้ำแห่งแรกของประเทศไทย อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง พื้นที่เป็นดินทราย จึงไม่สามารถอุ้มน้ำได้ เป็นอุปสรรคต่อการทำการเกษตร ทางทิศใต้เป็นภูเขาคือภูผาเหล็ก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพานมีพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก

เพื่อให้พื้นที่โครงการป่ารักน้ำแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบตามแนวพระราชดำริ มีสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ และมีความยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่เสื่อมโทรมให้สามารถกลับคืนสู่สภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ช่วยในการเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ รวมทั้งการอนุรักษ์ป่าไม้ที่มีอยู่เดิมเอาไว้ให้ได้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เกิดความร่วมมือ สร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ให้มากขึ้น และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่รอบ ๆ โครงการป่ารักน้ำ เพื่อให้ราษฎรที่ยากจนสามารถประกอบอาชีพ เพื่อจะได้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวต่อไป ไม่บุกรุกทำลายป่า

นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ อดีตผู้ถวายงานด้านการเกษตรในพระองค์ฯ ปัจจุบันได้เสียชีวิตแล้ว ได้เคยกล่าวไว้เมื่อมีโอกาสกราบรายงานว่า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไป ที่บ้านถ้ำติ้ว ทอดพระเนตรเห็นว่าชาวบ้านยากจนและถางป่ากันมาก เมื่อมีพระราชปฏิสันถารกับชาวบ้านว่าอยู่กันอย่างไร ทำมาหากินอะไร ชาวบ้านก็บอกว่าถางป่า ทีหนึ่งก็ห้าสิบหกสิบไร่ แต่ใช้ทำประโยชน์กันจริง ๆ แค่ห้าไร่สิบไร่ เพราะไม่มีน้ำ พระองค์ก็ทรงสอนชาวบ้านว่าป่านี่เป็นที่เก็บน้ำนะ ถ้าถางป่ามาก ๆ ก็ไม่มีที่เก็บน้ำ แห้งแล้ง พื้นที่ที่ถางต้นไม้ไปมากมายก็ทำไร่ได้นิดเดียว

พระองค์ทรงขอซื้อที่ที่ชาวบ้านถางเพื่อปลูกมันสำปะหลังแล้วทิ้งร้างไป มาทำโครงการป่ารักน้ำ จัดที่ให้ชาวบ้านอยู่ หาอาชีพให้ ชวนให้เขาปลูกและดูแลป่า ทำให้เขาเข้าใจว่าป่าเป็นที่เก็บน้ำ แรก ๆ พื้นที่ไม่กว้าง คนหนึ่งได้ไปสองไร่ ในนั้นจะมีบ้าน มีที่ทำกินให้ปลูกผัก ปลูกไม้ผล แล้วก็เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เลี้ยงสัตว์ที่เป็นอาหารโปรตีน มีส่วนหนึ่งเป็นนารวม นอกนั้นก็ปลูกป่าทั้งหมด ให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลโดยที่ทรงจ้างเป็นรายเดือน จนกระทั่งชาวบ้านตั้งตัวได้ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ พระองค์ก็ทรงลดความช่วยเหลือ จนเขาพึ่งตัวเองได้ โครงการก็ชะลอและหยุดไป แล้วพระองค์ก็ทรงงานอื่น ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือต่อไป

เรื่องราวบนลายผ้า
ของผู้หญิงบ้านท่าเรือ

เรียบเรียงโดย : กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง
สำนักศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

งานทอผ้า เป็นงานของผู้หญิงมานานนับนาน ทอเพื่อใช้ตัดเย็บเป็นเสื้อ ผ้าซิ่น กางเกง ผ้าห่ม และผ้าใช้ในครัวเรือน ในสังคมดั้งเดิมต้องปลูกฝ้าย หรือปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง กว่าจะได้ผ้าสักผืน ต้องใช้ความอุตสาหะ ความเพียร มิใช่เรื่อง สะดวกสบายเยี่ยงปัจจุบันนี้ ผู้ใช้จึงใช้อย่าง ทะนุถนอม เนื่องจากต้องทำเอง ประกอบกับเป็น ของรักของหวงอีกประการหนึ่ง

แม่สะอาด วะสาร ช่างทอวัย ๗๔ ปี แห่งบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นชุมชนศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กปร. เล่าให้ฟังว่า **"จำความได้ ตั้งแต่ ๗ ปี ก็ช่วยยายเก็บหม่อน เช้าเก็บ แลงก็เก็บอีก ตา ยายพาเลี้ยงไหม จนได้ทอตอนอายุ ๑๕ ปี แรก ๆ ทอผ้าฝ้าย ยายเป็นคนสอน"**

"ตอนนี้ หลานยายก็ทอได้แล้ว แม่อาดสอนเอง ลูกผู้หญิงทุกคนก็เป็นหมด" จึงไม่น่าแปลกใจ ที่จะเห็นภาพผู้หญิงบ้านท่าเรือนั่งทอผ้าอยู่ใต้ถุนเรือนแทบทุกบ้าน

"แรกๆ ทอไว้ใช้เอง มาทอขายตอนอายุได้ ๒๔ - ๒๕ ปี แต่ก่อนขายได้ผืนละ ๑๐๐ - ๒๐๐ บาท หลังๆ มา พระราชินีท่านรับซื้อ ได้ผืนละ ๓๐๐ บาท"

เรื่องราวที่เล่านั้น นับว่าแม่สะอาดฯ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่แรกเริ่ม กล่าวคือ เมื่อปี ๒๕๑๓ เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในจังหวัดนครพนม ทำให้นาข้าวล่มเสียหาย ภายหลังน้ำลด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรผู้ประสบภัย เพื่อพระราชทานสิ่งของเครื่องอุปโภค-บริโภค บรรเทาความเดือดร้อน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรเห็นหญิงชาวบ้านที่มาเฝ้าฯ และมารับพระราชทานสิ่งของ ล้วนแต่นุ่งซิ่นไหมมัดหมี่และนั่งรอรับเสด็จบนพื้นน้ำแฉะๆ ทรงซักถามราษฎรจนได้ความว่า ราษฎรทอผ้าไหมมัดหมี่ไว้ใช้กันเองในครัวเรือน ไม่ได้ทอขาย เพราะแม้จะขายก็ได้ราคาถูก ไม่คุ้มกับเวลาและแรงงานในการทอ

เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ปี ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสเล่าเหตุการณ์พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ความตอนหนึ่งว่า

"...ข้าพเจ้าก็พยายามคิดว่าจะทำอย่างไรดี ก็ได้เห็นชาวบ้านที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ โดยเฉพาะผู้หญิง ใส่ผ้าซิ่นสวยงาม แม้ว่าจะดูเก่า คร่ำคร่า แต่ฝีมือทอ แบบที่ทอละเอียด งดงามมาก เป็นศิลปะที่งดงามของพื้นบ้าน ข้าพเจ้าจึงมีความคิดขึ้นมาบ้างว่า ทำไมเราไม่ขอให้เขาทอผ้ามัดหมี่ลายต่าง ๆ ที่เขาใส่ ทำไมไม่ใช้ความงดงามของผ้ามัดหมี่ที่ชาวบ้านใส่มานั่งเฝ้าอยู่กับพื้น ให้เป็นประโยชน์ ข้าพเจ้าบอกเขาว่า ผ้าที่ใส่นี่สวยมาก ทอให้พระราชินีได้ไหม ชาวบ้านก็บอกว่า พระราชินีจะเอาไปทำอะไร เพราะว่าผ้าแบบนี้ ที่คนเขาจะนุ่งจะห่มก็มีแต่คนยากจนเท่านั้น คนใช้ที่กรุงเทพฯ นั่นแหละเขาใส่กัน พระราชินีจะใส่ไปทำไม ข้าพเจ้าก็ตอบไปว่า ถ้าทอให้ พระราชินีจะใส่ตลอด เขาก็ตกลง มีการเข้าชื่อกันว่าใครบ้าง จะรับอาสาทอผ้าไหมมัดหมี่ถวาย แบบที่เขาใส่กันลายแปลก ๆ ข้าพเจ้าให้เงินล่วงหน้าไว้กับคนที่จะทอให้ข้าพเจ้าทุกคน..."

ในปี ๒๕๑๙ ช่างทอบ้านท่าเรือ ได้รวมกลุ่มกันและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการทอผ้าไหมตามโครงการศิลปาชีพฯ โดย **"มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ"** แม่สะอาดฯ กล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่า

"ได้เข้าเฝ้าพระราชินี ครั้งแรกปี ๒๕๓๒ ท่านชมว่าผ้าสวยมาก แม่ก็ภูมิใจ ดีใจที่ท่านชอบ"

ทุกวันนี้ แม่สะอาดฯ ยังคงทอผ้า หลังกลับจากการดูแลนา ไม่ต่างจากผู้หญิงในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้าบ้านท่าเรือ โดยมีสถานที่ตั้งกลุ่มอยู่ภายในวัดศรีโพธิ์ชัย วัดประจำหมู่บ้าน แม้จะปรับเปลี่ยนมาใช้สีเคมี เพื่อความสะดวกในการผลิต และได้สีที่หลากหลาย ทว่าหากเป็นผ้ายาวไม่เกิน ๒๐ เมตร ยังคงใช้สีธรรมชาติจากเปลือกไม้ เนื่องจากผ้ามีน้ำหนักไม่มากเกินไป หากมีโอกาสไปเยือนบ้านท่าเรือ การสนับสนุนผ้าทอจากกลุ่ม เป็นสิ่งที่ไม่ควรพลาด เพราะนอกจากได้ผ้าทอฝีมือดีละเอียด การให้สีสวยงาม ลายผ้าหลากหลายแบบดั้งเดิม เช่น ลายหมี่คั่นและลายลูกแก้วแล้ว ยังเป็นการสืบสานเรื่องราวบนลายผ้าสู่ช่างทอรุ่นใหม่อีกด้วย

"...ข้าพเจ้าก็พยายามคิดว่าจะทำอย่างไรดี ก็ได้เห็นชาวบ้านที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ โดยเฉพาะผู้หญิง ใส่ผ้าซิ่นสวยงาม แม้ว่าจะดูเก่า คร่ำคร่า แต่ฝีมือทอ แบบที่ทอละเอียด งดงามมาก เป็นศิลปะที่งดงามของพื้นบ้าน ข้าพเจ้าจึงมีความคิดขึ้นมาบ้างว่า ทำไมเราไม่ขอให้เขาทอผ้ามัดหมี่ลายต่างๆ ที่เขาใส่ ทำไมไม่ใช้ความงดงามของผ้ามัดหมี่ที่ชาวบ้านใส่มานั่งเฝ้าอยู่กับพื้นให้เป็นประโยชน์ ข้าพเจ้าบอกเขาว่า ผ้าที่ใส่นี่สวยมาก ทอให้พระราชินีได้ไหม ชาวบ้านก็บอกว่า พระราชินีจะเอาไปทำอะไร เพราะว่าผ้าแบบนี้ ที่คนเขาจะนุ่งจะห่มก็มีแต่คนยากจนเท่านั้น คนใช้ที่กรุงเทพฯ นั่นแหละเขาใส่กัน พระราชินีจะใส่ไปทำไม ข้าพเจ้าก็ตอบไปว่า ถ้าทอให้ พระราชินีจะใส่ตลอด เขาก็ตกลง มีการเข้าชื่อกันว่าใครบ้างจะรับอาสาทอผ้าไหมมัดหมี่ถวาย แบบที่เขาใส่กันลายแปลกๆ ข้าพเจ้าให้เงินล่วงหน้าไว้กับคนที่จะทอให้ข้าพเจ้าทุกคน..."

โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามแนวพระราชดำริ

เรียบเรียงโดย : นางสาวฉัตตริน บุญเกิด
สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๓

"...สร้างป่า สร้างรายได้ เป็นแนวทางการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าและมีรายได้เสริมจากการปลูกพืชโดยที่ไม่ทำลายป่าไม้ โดยการปลูกป่าร่วมกับพืชเศรษฐกิจ มีการปลูกไม้หลายๆ ระดับ หลายๆ ชนิด มีทั้งไม้เรือนยอดสูงลดหลั่นกันลงมา นอกจากจะทำให้ชาวบ้านมีรายได้แล้วยังทำให้มีป่าไม้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ..."

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงบรรยายในการประชุมสัมมนา "รักษ์ป่าน่าน"

ครั้งที่ ๑
๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗
ณ ศูนย์การเรียนรู้และบริการวิชาการ เครือข่ายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

หลักการบริหารจัดการโครงการ "สร้างป่าสร้างรายได้"
ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ทำไร่ข้าวโพด ถั่วลิสง ขิง มันสำปะหลัง สับปะรด ยางพารา เลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชเมืองหนาว เช่น มะคาเดเมีย สตอเบอรี่ เป็นต้น กรมป่าไม้ จึงได้ให้มีการส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชแบบผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ อีกทั้งยังเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรในพื้นที่โครงการฯ ช่วยให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง โดยแบ่งการบริหารจัดการพื้นที่ออกเป็นดังนี้
๑. เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่ส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำภาคและป่าลำน้ำแควน้อย ฝั่งซ้าย, เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเปือย ป่าภูขี้เถ้า และป่าภูเรือ โซน C ตามมติคณะรัฐมนตรี อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น ๑A และเขตอุทยานแห่งชาติภูสวนทราย
๒. เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ปัจจุบันราษฎรส่วนใหญ่ปลูกยางพารา ข้าวโพด สับปะรด มะคาเดเมีย เป็นต้น
๓. เขตพื้นที่ป่าไม้ใช้สอยชุมชน
๔. พื้นที่ทำเกษตรกรรม
๕. ที่อยู่อาศัย
คำอธิบายสัญลักษณ์

องค์ความรู้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ โดยเป็นการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร ในลักษณะผสมผสานที่มีการปลูกไม้หลากหลายระดับ หลากหลายชนิดในแต่ละชั้นเรือนยอดที่สูงลดหลั่นกัน ให้มีความเป็นป่า มีการปลูกป่าเป็นไม้ประธานควบคู่ไปกับไม้เศรษฐกิจเป็นพืชควบ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า ลดการบุกรุก ทำลายต้นน้ำลำธาร และช่วยให้ประชาชนมีรายได้จากการปลูกพืชอย่างเกื้อกูล โดยเน้นการดำเนินงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่ให้คงไว้ และฟื้นฟูส่วนที่เสื่อมโทรมให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิม โดยเฉพาะการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์และปลูกไม้เกษตรสำหรับไว้บริโภคในครัวเรือน ประชาชนในพื้นที่สามารถเก็บผลผลิตจากป่าเพื่อขายเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง โดยมีหน่วยงานภาคเอกชนร่วมวางแผนให้การสนับสนุนด้านการตลาด หรือการแปรรูปผลผลิตในเชิงการค้าต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร

๒. เพื่อลดรายจ่าย สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมาย

๓. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่า

๔. เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ เป็นโครงการตามพระราชดำริเพื่อแก้ไขปัญหา และเร่งฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบและวิธีผสมผสาน การดำเนินงานจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นกลไกขับเคลื่อน การดำเนินงานโครงการจึงมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครอง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนหน่วยงานราชการอื่นพร้อมทั้งภาคธุรกิจเอกชน ร่วมกันดำเนินการสนับสนุนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย สามารถสนองพระราชดำริในการฟื้นฟูป่าโดยเร็วในระยะเวลาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานตามโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้เกี่ยวข้องจึงควรเข้าใจเป้าหมายและวิธีการในการปฏิบัติงานที่ต้องมีภารกิจ ทั้งการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร โดยมีการดำเนินงานพร้อมกันทั้ง ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการส่งเสริมให้ราษฎรร่วมกันรักษาป่า ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์มิให้ถูกทำลายโดยราษฎรต้องมีการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจและยอมรับในข้อตกลงของชุมชน ให้มีความร่วมมือและปฏิบัติให้เป็นปกติ จนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรเป็นผู้รักษาป่า สามารถยังชีพอยู่กับป่าได้อย่างกลมกลืนแบบมีส่วนร่วม

“สร้างจิตสำนึกให้ราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณรอบเขตพื้นที่ป่าไม้ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้”

๒. ด้านการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารที่ถูกทำลายจนเสื่อมโทรมให้คืนสภาพป่าที่สมบูรณ์ โดยให้มีทั้งไม้ป่าที่เป็นไม้ดั้งเดิมของพื้นที่ และไม้เกษตรที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ราษฎร ใช้หลักวิชาการกำหนดรูปแบบการปลูกลดหลั่นกันไปตามระดับเรือนยอด เพื่อให้ได้ป่าที่มีสภาพใกล้เคียงกับป่าธรรมชาติ สำหรับประชาชนผู้ปลูกจะได้ประโยชน์จากการปลูกป่าโดยมีไม้ใช้สอย ไม้ใช้งาน และไม้เพื่อการบริโภค

๓. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมลดรายจ่าย สร้างรายได้ จัดกระบวนการให้ราษฎรมีความรู้จัดการผลผลิตจากโครงการสอดคล้องกับตลาด และมีอาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ในครัวเรือน เพื่อให้คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าอย่างกลมกลืน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง ไม่บุกรุกทำลายพื้นที่อื่นต่อไป

ในปี ๒๕๕๘ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ร่วมกับกรมป่าไม้ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ในเขตพื้นที่ ๕ จังหวัด

๑. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

๒. อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

๓. อำเภออุ้มผาง อำเภอท่าสองยาง อำเภอพบพระ และอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

๔. อำเภอแม่แจ่ม และอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

๕. อำเภอสบเมย และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ จะสามารถแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่ ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตาก ตามหลักการทำโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ โดยเน้นการฟื้นฟูสภาพป่าพร้อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนให้มีการอนุรักษ์และมีรายได้ไปพร้อม ๆ กับการสร้างพื้นที่ป่าอย่างยั่งยืนและเกื้อกูล

เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณรอบเขตพื้นที่ป่าไม้ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ ไม่บุกรุกเพิ่ม เห็นประโยชน์จากการปลูกไม้ชนิดต่าง ๆ พร้อมสละพื้นที่คืนกลับให้แก่โครงการเพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ต่อไป

สามารถแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่และเมื่อฝนตกจะป้องกันการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ เนื่องจากมีการสร้างสภาพพื้นที่ให้ชุ่มชื้น เก็บกักน้ำไว้ในดิน ส่งผลให้เกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทานได้มีน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรได้

แนวทางการดำเนินงานต่อไป

กรมป่าไม้ได้ดำเนินงานจัดทำแผนการดำเนินงานโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ในเขตพื้นที่ ๕ จังหวัด เป็นระยะเวลา ๕ ปี (ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒) เพื่อดำเนินการจัดหากล้าไม้เพื่อมอบให้ราษฎรที่ร่วมโครงการพร้อมกับการจัดกิจกรรม ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน จัดทำระบบน้ำ (อ่างพวง) และจัดทำฐานข้อมูลของโครงการเพื่อดำเนินงาน โดยมีพื้นที่เป้าหมายร่วมโครงการดังนี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน ๒ อำเภอ ประชากร ๕๔ คน พื้นที่การเกษตร ๒๔๙ ไร่ จังหวัดน่าน จำนวน ๒ อำเภอ ประชากร ๑๒๒ คน พื้นที่การเกษตร ๕๘๓ ไร่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓ อำเภอ ประชากร ๕๘๗ คน พื้นที่การเกษตร ๑,๖๐๐ ไร่ จังหวัดตาก จำนวน ๔ อำเภอ ประชากร ๑,๑๒๓ คน พื้นที่การเกษตร ๓,๐๐๔ ไร่ และจังหวัดเลย จำนวน ๑ อำเภอ ประชากร ๑,๑๑๒ คน พื้นที่การเกษตร ๔,๔๙๓ ไร่ ประชากรรวมทั้งสิ้น ๒,๙๘๘ คน พื้นที่การเกษตร ๙,๙๒๙ ไร่ ซึ่งจะใช้งบประมาณในการดำเนินงานโครงการฯ รวมทั้งสิ้น จำนวน ๕ ปี

อ้างอิง

สำนักพระราชวัง, สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี **คู่มือการปฏิบัติงานโครงการสร้างป่าสร้างรายได้ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี,** หจก. โรงพิมพ์ตระกูลไทย จ.พิษณุโลก. ธันวาคม ๒๕๕๗

การประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๖

ณ เมืองดานัง ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เรียบเรียงโดย : นางสาวอักษราภัค สำเภาแก้ว
สำนักแผนงานและวิเทศสัมพันธ์

หญ้าแฝกประเทศไทย เกิดจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงได้รับแรงบันดาลพระราชหฤทัยจากการอ่านเอกสารของนาย Richard Grimshaw หัวหน้าฝ่ายเกษตรกรรมแห่งภูมิภาคเอเชีย ธนาคารโลก (World Bank) เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๔ ซึ่งนายสุเมธ ตันติเวชกุล ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในขณะนั้น นำขึ้นกราบบังคมทูล ต่อมาได้พระราชทานพระราชดำริให้นายสุเมธฯ นำไปขยายผลต่อไป โดยให้เริ่มทดลองที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรีก่อน หลังจากนั้นได้พระราชทานพระราชดำริอย่างต่อเนื่องมาตามลำดับ ครอบคลุมเรื่องการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นสำคัญ ตลอดจนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการปลูกหญ้าแฝกในรูปแบบต่าง ๆ ตามลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกันไป นับถึงปัจจุบันได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกแล้วจำนวนไม่น้อยกว่า ๓๐ ครั้ง ประกอบไปด้วยพระราชดำริด้านการศึกษาทดลอง ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ ด้านป้องกันไฟป่า ด้านการขยายพันธุ์ ด้านการคุ้มครองสายพันธุ์ ด้านวิธีการปลูก และด้านส่งเสริมขยายผล

บทบาทของ สำนักงาน กปร. ในการดำเนินงานด้านหญ้าแฝกกับต่างประเทศเพื่อสนองพระราชดำริ

การดำเนินงานด้านหญ้าแฝกกับต่างประเทศ สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานและสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริด้านการใช้หญ้าแฝก ได้เริ่มมีโอกาสดำเนินงานในระดับการสัมมนานานาชาติเมื่อรับการประสานงานจากประธานเครือข่ายหญ้าแฝกโลกเมื่อปี ๒๕๓๙ ขอให้สำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานหลักในการจัดสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ นอกจากนี้ประธานเครือข่ายหญ้าแฝกโลกยังได้กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์เครือข่ายหญ้าแฝกโลกด้วย โดยสรุปแล้ว สำนักงาน กปร. จึงเป็นหน่วยงานกลางในการจัดสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติและการจัดตั้งเครือข่ายหญ้าแฝกบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิค (PRVN) เนื่องจากเล็งเห็นศักยภาพและความพร้อมของไทย ทั้งในด้านผลการดำเนินงานด้านงานศึกษา วิจัย งานส่งเสริมและขยายผล รวมทั้งการมีนักวิชาการและหน่วยงานที่ปฏิบัติงานหญ้าแฝกจำนวนมาก ประกอบกับความพร้อมเรื่องงบประมาณในการดำเนินการ นับจากนั้นเป็นต้นมา สำนักงาน กปร. จึงได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสาน เผยแพร่ข้อมูล จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ จัดการดูงาน การฝึกอบรม รวมทั้งจัดสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ซึ่งมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์อุปถัมภ์ของเครือข่ายหญ้าแฝกโลก โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินสนับสนุนการจัดการสัมมนาฯ

รวมทั้งเงินรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards จากมูลนิธิชัยพัฒนา อีกทั้งได้เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานเปิดการสัมมนาฯ และพระราชทานรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards ทุกครั้งด้วย ทั้งนี้ การสัมมนานานาชาติได้จัดมาแล้วทั้งสิ้น ๕ ครั้ง ดังนี้

การสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ภายใต้หัวข้อหลัก "Vetiver: A Miracle Grass" ณ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

การสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๒ ภายใต้หัวข้อหลัก "Vetiver and the Environment and Its Implications" ณ จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย

การสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๓ ภายใต้หัวข้อหลัก "Vetiver and Water" ณ เมืองกว่างโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

การสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๔ ภายใต้หัวข้อหลัก "Vetiver and People" ณ เมืองคาราคัส สาธารณรัฐโบลีวาร์แห่งเวเนซุเอลา

การสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๕ ภายใต้หัวข้อหลัก "Vetiver and Climate Change" ณ เมืองลัคเนาว์ สาธารณรัฐอินเดีย

และครั้งล่าสุดเครือข่ายหญ้าแฝกเวียดนาม (Vietnam Vetiver Network: VNVN) และ SBTV Construction and Advanced Technology Ltd. ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติครั้งที่ ๖ ระหว่างวันที่ ๕ - ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘ และศึกษาดูงานระหว่างวันที่ ๙ - ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ภายใต้หัวข้อหลัก "Vetiver System: Empowering Sustainable Development" ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีดานัง เมืองดานัง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ในการนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์อุปถัมภ์ของเครือข่ายหญ้าแฝกโลก เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานเปิดการสัมมนาฯ และพระราชทานรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากประเทศไทย และผู้เข้าร่วมประชุม เฝ้าฯ รับเสด็จ

กิจกรรมในการประชุมสัมมนาฯ ประกอบด้วยการบรรยายผลการดำเนินงานการวิจัยและส่งเสริมการปลูกและใช้ประโยชน์หญ้าแฝกจากนานาประเทศ นิทรรศการผลการดำเนินงานหญ้าแฝกในประเทศไทยและการแสดงชิ้นงานหัตถกรรมที่ส่งเสริมโดยมูลนิธิชัยพัฒนา และการอบรมหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก โดยผู้แทนเครือข่ายคนรักษ์แฝก ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) รวมทั้งการศึกษาดูงานการปลูกหญ้าแฝกที่ Laguna Lang Co Resort ณ เมืองเว้ Son Tra Peninsular ณ เมืองดานัง และริมถนนทางหลวงเส้นทางไปเมืองโฮจิมินห์

สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการดำเนินงานสนองพระราชดำริด้านการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานและให้การสนับสนุนการจัดการสัมมนาหญ้าแฝกทั้งในระดับประเทศและนานาชาติเสมอมา จึงให้การสนับสนุนให้คณะนักวิชาการไทยและผู้รับรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards ไปนำเสนอผลงานและนำนิทรรศการผลการดำเนินงานหญ้าแฝกในประเทศไทย เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานหญ้าแฝกในประเทศไทยได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกกับนักปฏิบัติงานจากต่างประเทศ อันจะเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้พัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกในประเทศไทยอย่างกว้างขวาง ซึ่งที่ผ่านมา ผลการดำเนินงานหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำและอื่น ๆ ในประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้าจนเป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตลอดจนนำแนวทางปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อให้สามารถสนองพระราชดำริการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ นางสุวรรณา พาศิริ รองเลขาธิการ กปร. ได้รับรางวัล Lifetime Achievement Award จาก TVNI Board of Director สำหรับความทุ่มเทและมุมานะมองในการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกมาตลอดระยะเวลา ๒๐ ปี ในงานสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๖ นี้ด้วย

ผู้ได้รับรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards มีดังนี้

รางวัลชนะเลิศด้านงานวิจัยหญ้าแฝกดีเด่น (Outstanding Research)

❖ ประเภทผลงานวิจัยในภาคเกษตรกรรม (Agriculture Application)

ชื่อผลงาน : The Salt Tolerant Vetiver โดย มาลี ณ นคร, มัทรภรณ์ ใหม่คามิ และลิลลี่ กาวีต๊ะ

จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

❖ ประเภทผลงานวิจัยนอกภาคเกษตรกรรม (Non-agriculture Application)

ชื่อผลงาน : Laboratory-scaled Developments and Field-scaled Implementations of using Vetiver Grass to Remediate Water and Soil Contaminated with Phenol and Other Hazardous Substances from Illegal Dumping at Nong-Nea Subdistrict, Phanomsarakarm District, Chachoengsao Province, Thailand โดย ธนพล เพ็ญรัตน์ และคณะ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

รางวัลด้านการส่งเสริมและการใช้งานระบบหญ้าแฝกดีเด่น (Outstanding Dissemination and Application)

❖ ประเภทการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยี (Dissemination and Technology Transfer)

ชื่อผลงาน : Introduction, Adoption and Expansion of Vetiver System in Congo-Kinshasa, Congo-Brazzaville and Uganda Republics: Experiences Sharing from 2003 to 2004 โดย Alain Ndona จาก Vetiver Network International ประเทศสาธารณรัฐคองโก

❖ ประเภทการใช้งานระบบหญ้าแฝก (Application of the Vetiver System)

ชื่อผลงาน : Application of Vetiver (Vetiveria Zizanioides) as a Bio-technical Slope Protection Measure: Some Success Stories in Bangladesh โดย Mohammad Shariful Islam จาก Department of Civil Engineering, Bangladesh University of Engineering and Technology สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

รางวัลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดีเด่น (Outstanding People Participation)

❖ ประเภทผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจสังคม (On-farm Applications and Socio-economic Impacts)

ชื่อผลงาน : Vetiver System Application and Extension for Rural Development in the Mountains of Southern China โดย Liyu Xu and Biao Huang จาก Institute of Soil Science, Chinese Academy of Sciences สาธารณรัฐประชาชนจีน

❖ ประเภทการบรรเทาภัยพิบัติหรือการปกป้องสภาพแวดล้อม (Disaster Mitigation or Environmental Protection)

ชื่อผลงาน : The Research Project to Prevent and Rehabilitate Shallow Landslide in Steep Slope Areas: Case Study at Ban Na Tum Village, Tha U-Thae Sub-district, Kanchanadit District, Surat Thani Province, Thailand โดย ส่งเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ จากมูลนิธิพลังที่ยั่งยืน ประเทศไทย

รางวัลประกาศเกียรติคุณ (Certificate of Excellence)

❖ ด้านงานวิจัยดีเด่น (Outstanding Research)

ประเภทผลงานวิจัยในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Application)

๑. The Role of Vetiver Grass in Soil and Water Conservation in South Western Ethiopia: The Case of Tulube Peasant Association; Metu District โดย Tekalign Negash Terefe จาก Menschen FÜ Menschen Foundation สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเอธิโอเปีย

๒. Study on Vetiver Grass Planting in Problem Soils and Spatial Database Performed in the Office of Land Development Area โดยจุไรพร แก้วทิพย์, พัฒนา อภิญดา และวัชรินทร์ พลราชม กรมพัฒนาที่ดิน ประเทศไทย

ประเภทผลงานวิจัยนอกภาคเกษตรกรรม (Non-agricultural Application)

๑. Engineering Characterization of Vetiver Grass System for Shallow Slope Stablization โดย อภินิติ โชติสังกาศ และคณะ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

๒. Laboratory Investigation of Vetiver Root Reinforcement for Slope Protection โดย สุเชษฐ์ ลิขิตเลอสรวง, บุญรัตน์ โล่ห์วงศ์วัฒน, สิรินทรา วัณโณ และโสมฉาย บุญญานันต์ จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประเทศไทย

❖ **ด้านการส่งเสริมและการใช้งานระบบหญ้าแฝกดีเด่น (Outstanding Dissemination and Application)**
ประเภทการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยี (Dissemination and Technology Transfer)

๑. The Promotion and Expansion of Vetiver Handicraft Development โดยประเสริฐ สลิลอำไพ และปรียานุช เอกณรงค์ จาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประเทศไทย

๒. Vetiver System Technology for Prevention and Treatment of Polluted Water and Contaminated Water and Associated Publications on Vetiver System โดย Luu Thai Danh จาก School of Agriculture and Applied Biology, Can Tho University สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

❖ **ประเภทการใช้งานระบบหญ้าแฝก (Application of the Vetiver System)**

๑. The Use of Vetiver Technology on Newmont's Gold Mining Concession at Akyerm in Eastern Region of Ghana โดย Maxwell Oduro จาก Newmont Gold GH LTD สาธารณรัฐกานา

๒. Vetiver for Mine Rehabilitation: Padaeng Zinc Mine, Mae Sot District, Tak Province โดยชัยวัฒน์ เผดิมรอด จากบริษัท ผาแดง อินดัสทรี จำกัด (มหาชน) ประเทศไทย

❖ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดีเด่น (Outstanding People Participation)

ประเภทผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจสังคม (On-farm Applications and Socio-economic Impacts) ๑. Outstanding Dissemination and Application of the Vetiver System in Peru from 2007 to 2015 โดย Alois Kennerknecht จาก Independent contractor สาธารณรัฐเปรู

ทั้งนี้ ยังมีรางวัล TVNI Awards ICV 6 ซึ่งมีทั้งสิ้น ๑๕ รางวัล โดยมีคนไทยได้รับรางวัล ๔ คน ๕ รางวัล คือ

๑. ประเภท Basic Vetiver Plant Research ผลงาน The Salt Tolerant Vetiver โดย มาลี ณ นคร, มัทรภรณ์ ใหม่คามิ และลิลลี่ กาวีต๊ะ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

๒. ประเภท Agriculture - Soil And Water Conservation, Research ผลงาน The Research Project to Prevent and Rehabilitate Shallow Landslide in Steep Slope Areas: Case Study at Ban Na Tum Village, Tha U-Thae Sub-district, Kanchanadit District, Surat Thani Province, Thailand โดย ส่งเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ จากมูลนิธิพลังที่ยั่งยืน ประเทศไทย

๓. ประเภท Mitigation Of Contaminated Land And Water, Research ผลงาน Laboratory-scaled Developments and Field-scaled Implementations of Using Vetiver Grass to Remediate Water and Soil Contaminated with Phenol and Other Hazardous Substances from Illegal Dumping at Nong-Nea Subdistrict, Phanomsarakarm District, Chachoengsao Province, Thailand โดย ธนพล เพ็ญรัตน์ และคณะ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย

๔. ประเภท Innovation ผลงาน Management and Monitoring of Vetiver Grass Plantation in Thailand Using Vetiver Grass Tracking System โดย กิตติมา ศิวอาทิตย์กุล และคณะ ประเทศไทย

๕. รางวัล Monty Yudelman Award ผลงาน Management and Monitoring of Vetiver Grass Plantation in Thailand Using Vetiver Grass Tracking System โดย กิตติมา ศิวอาทิตย์กุล และคณะ ประเทศไทย

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ตรวจเยี่ยมการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี

วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายชูชาติ ฉุยกลม ที่ปรึกษาฯ สำนักราชเลขาธิการ นายจรูญ อิ่มเอิบสิน ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง นายทวี เต็มญารศิลป์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมชลประทาน นางสาวอุศนีย์ ธูปทอง ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เดินทางไปติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานในโครงการไม้ดอกเมืองหนาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านปิยะมิตร ๒ ตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

จากนั้น องคมนตรีและคณะเดินทางต่อไปยังเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำแห่งแรกของภาคใต้ เริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๑๙ และแล้วเสร็จในเดือนมิถุนายน ๒๕๒๔ เขื่อนบางลางนับเป็นโครงการไฟฟ้าพลังน้ำอเนกประสงค์แห่งแรกในภาคใต้ของประเทศตามแผนพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี นอกจากนั้นอ่างเก็บน้ำเขื่อนบางลางยังช่วยบรรเทาอุทกภัยน้ำท่วมบริเวณตอนล่างของลุ่มน้ำปัตตานีที่เคยเกิดขึ้นเสมอได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญในภาคใต้ ซึ่งช่วยเสริมอาชีพและรายได้แก่ราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้เขื่อน และยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลาอีกด้วย

วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ ที่ปรึกษาสำนักงาน กปร. นายชูชาติ ฉุยกลม ที่ปรึกษาโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ สำนักราชเลขาธิการ นายจรูญ อิ่มเอิบสิน ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง นายทวี เต็มญารศิลป์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมชลประทาน นางสาวอุศนีย์ ธูปทอง ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เดินทางไปติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการระบบระบายน้ำ ตำบลท่าสาป ตำบลพร่อน และตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และโครงการพัฒนาพื้นที่พรุแฆแฆอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลบางเก่า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

จากนั้น องคมนตรีและคณะ เดินทางไปยังวัดเมืองยะลา พระอารามหลวง ตำบลสะเอง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เพื่อนมัสการพระธรรมสิทธิมงคล (พ่อท่านฉิ้น) จากนั้น เดินทางไปยังโครงการระบบระบายน้ำตำบลท่าสาป ตำบลพร่อน และตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้รับฟังการบรรยายสรุปภาพรวมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงาน โครงการระบบระบายน้ำฯ ตำบลท่าสาป ที่เกิดจากพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสุเมธ ตันติเวชกุล เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ สรุปความว่าให้พิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา) โดยเฉพาะบริเวณที่มีถนนเป็นคันกั้นน้ำ

ในการนี้ สำนักงาน กปร. ได้รับสนองพระราชดำริ โดยให้การสนับสนุนงบประมาณกับกรมชลประทาน ดำเนินการตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบริเวณถนนสายท่าสาป-ดอนยาง บ้านสาคอ หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พร้อมกับกำหนดแผนงานการดำเนินงานเป็น ๒ ระยะ คือ แผนระยะเร่งด่วน ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ และแผนระยะยาว **แผนระยะเร่งด่วน** ได้ดำเนินการปรับปรุงคลองที่มีอยู่เดิมให้มีศักยภาพในการระบายน้ำมากยิ่งขึ้น โดยการขุดลอกขยายคลองลำดา คลองตาสา และคลองสาคอ และปรับปรุงอาคารท่อระบายน้ำบ้านสาคอ บ้านบราแง ๑ บ้านพร่อน ส่วน**แผนระยะยาว** ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าวให้ครอบคลุมทั้งระบบ ประโยชน์ที่เกิดจากโครงการฯ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วมขังให้แก่ราษฎรในพื้นที่

พร้อมกันนี้ องคมนตรีและคณะได้เดินทางไปยังโครงการพัฒนาพื้นที่พรุแฆแฆอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอปะนาแระ และอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการเพื่อสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการแก้ไขปัญหาพื้นที่พรุแฆแฆ ซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรมและมีน้ำท่วมขังเกือบทั้งปี ให้สามารถนำพื้นที่มาใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกพืชหรือเพื่อการเกษตร ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโครงการฯ คือ ช่วยบรรเทาอุทกภัย และช่วยในการระบายน้ำออกจากพื้นที่พรุ ช่วยในการเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับการเพาะปลูกในฤดูแล้ง พัฒนาพื้นที่พรุในบริเวณที่เสื่อมโทรมให้กลับมาใช้ประโยชน์ เป็นแหล่งเพาะและขยายพันธุ์ปลาน้ำจืด ป้องกันน้ำเค็มไม่ให้ไหลเข้าสู่พื้นที่เกษตร เกษตรกรในพื้นที่โครงการสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำเกษตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ และศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมการพัฒนาพื้นที่พรุเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่พรุอื่น ๆ ต่อไป

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ตรวจเยี่ยมการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายชูชาติ ฉุยกลม ที่ปรึกษาโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ สำนักราชเลขาธิการ ดร.สมชาย ธรนิสร ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ นายบุญสนอง สุชาติพงศ์ วิศวกรใหญ่ กรมชลประทาน นางสาวอุศนีย์ ธูปทอง ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เดินทางไปเป็นประธานในพิธีประสาทอนุปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยชุมชนปัตตานี ณ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

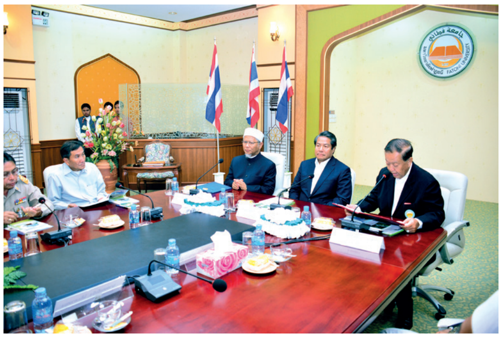

จากนั้น องคมนตรีและคณะเดินทางไปยังมหาวิทยาลัยฟาฏอนี (มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา) ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอิสลามแห่งแรกในประเทศไทยที่ได้สถาปนาขึ้นโดยนักวิชาการมุสลิมและผู้ทรงคุณวุฒิด้านอิสลามศึกษาในภูมิภาค แนวคิดในการสร้างสถาบันการศึกษาอิสลามระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยเกิดขึ้นจากกลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโท-เอกอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยเห็นว่าสังคมมุสลิมในประเทศไทยมีความจำเป็นต้องมีสถาบันอุดมศึกษาอิสลาม เพื่อทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ คู่คุณธรรม อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสงบสันติ ดั่งเจตนารมณ์ของอิสลามต่อไป

วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายณัฐพงศ์ ศิริชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส นายอดิศร นุชดำรงคน รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดร.สมชาย ธรนิสร ผู้อำนวยการโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ นายบุญสนอง สุชาติพงศ์ วิศวกรใหญ่ กรมชลประทาน นางสาวอุศนีย์ ธูปทอง ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานป่าพรุโต๊ะแดง (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี) ซึ่งเป็นป่าพรุพื้นใหญ่แห่งเดียวของประเทศไทยที่ยังคงมีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งป่าไม้ สัตว์นานาชนิด ซึ่งปัจจุบันเป็นคลังข้อมูลการเรียนรู้ของเยาวชนและเป็นขุมทรัพย์ที่มีค่าทั้งพืชพันธุ์ สัตว์ และยารักษาโรค

ในการนี้ องคมนตรีและคณะได้ร่วมหารือและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการป้องกันการบุกรุกที่ดิน การเกิดไฟไหม้ป่า การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาป่าพรุ รวมถึงการจัดหาแหล่งน้ำ และการบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมตามแนวพระราชดำริในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพื้นที่พรุ และแหล่งทำกินของราษฎรให้บังเกิดความยั่งยืนและพอเพียง พร้อมกันนี้ องคมนตรีและคณะชมนิทรรศการการพึ่งพาทรัพยากรป่าพรุ หลุมพี สมุนไพรในป่าพรุ และสาคู จากนั้น ได้ร่วมปลูกต้นไม้สาคู ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นและเป็นพื้นที่ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานให้ปลูกเสริมในพื้นที่ป่าพรุ จากนั้น เยี่ยมชมพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง โดยมีเยาวชน เครือข่าย เพื่อนชาวพรุ นำชมและอธิบายประโยชน์และชนิดพันธุ์พืช สัตว์ในพื้นที่อันเป็นการสร้างสำนึกรักให้แก่เยาวชนในพื้นที่ได้ร่วมกันรักษาทรัพยากรของชาติให้มีความยั่งยืนตลอดไป

จากนั้น องคมนตรีและคณะได้เดินทางไปยังโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านโคกปาฆาบือซา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส พร้อมกับรับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงานโครงการฯ พร้อมกันนี้ องคมนตรีได้ร่วมปล่อยปลากินพืชลงในสระน้ำ จากนั้น ร่วมปลูกต้นตะเคียนชันตาแมว ณ งานสวนป่าสัตว์ป่าฯ ในพื้นที่โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านโคกปาฆาบือซา ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ที่กำเนิดจากพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีความห่วงใยในชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ยากไร้ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในการทำการเกษตรและการว่างงานของราษฎร

วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายสมชาย ธรนิสร ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ นายบุญสนอง สุชาติพงศ์ วิศวกรใหญ่ กรมชลประทาน นางสาวอุศนีย์ ธูปทอง ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔ สำนักงาน กปร. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านโคกโก อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส และโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ในการนี้ องคมนตรีและคณะได้เดินทางไปยังโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านโคกโก ตำบลโต๊ะเด็ง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ได้รับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงานและเยี่ยมชมกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปศุสัตว์ ประมง ซึ่งพบว่าผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ ราษฎรมีความรู้ในการประกอบอาชีพได้ดีขึ้น

ต่อมา คณะได้เดินทางไปยังโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านตอหลัง ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พร้อมกับรับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงาน พบปะประชาชนและเจ้าหน้าที่ในโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ

ในการนี้ ได้ปล่อยปลากินพืช จำนวน ๕๐,๐๐๐ ตัว ลงในสระน้ำภายในฟาร์มตัวอย่างฯ และชมอาคารแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่นำผลผลิตจากฟาร์มตัวอย่างเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและรักษาคุณภาพอาหารให้มีอายุนานยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ (RDPB CAMP) รุ่นที่ ๕ ครั้งที่ ๑

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๘

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ (RDPB CAMP) รุ่นที่ ๕ ครั้งที่ ๑ และปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ **"คลองหลวงในเมืองหลวง"** ณ ห้องประชุม ๑๐๑ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยมีนายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผู้กล่าวรายงานถึงวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการ ทั้งนี้ การจัดโครงการค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ (RDPB CAMP) รุ่นที่ ๕ ครั้งที่ ๑ ภายใต้หัวข้อ **"น้ำคือชีวิต...สร้างได้ด้วยมือเรา"** เปิดโอกาสให้เยาวชนได้รับทราบพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทุ่มเทพระวรกาย และพระราชทานแนวทางในการแก้ไขปัญหาน้ำให้ประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่ปัจจุบันมีจำนวนมากถึง ๓,๑๐๒ โครงการ

ในปี ๒๕๕๘ สำนักงาน กปร. จัดโครงการค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ (RDPB CAMP) รุ่นที่ ๕ ขึ้น จำนวน ๒ ครั้ง ครั้งละ ๖ คืน ๗ วัน เพื่อเผยแพร่แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ โดยครั้งที่ ๑ กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันศุกร์ที่ ๒๖ มิถุนายน - วันพฤหัสบดีที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ภายใต้หัวข้อ **"น้ำคือชีวิต...สร้างได้ด้วยมือเรา"** โดยเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ตั้งแต่น้ำแล้ง น้ำเสีย น้ำท่วม น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริภาคกลาง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ครั้งที่ ๒ กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันพุธที่ ๑๕ - วันอังคารที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ภายใต้หัวข้อ **"ป่าสร้างน้ำ...เพื่อชีวิตพอเพียง"** โดยเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างครบวงจร ด้วยการปลูกป่าในใจคน และการพัฒนาฟื้นฟูป่าเพื่อสร้างน้ำและเพิ่มดิน ส่งผลให้มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง

หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. เป็นประธานเปิดโครงการค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ (RDPB CAMP) รุ่นที่ ๕ ครั้งที่ ๒

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘

หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. เป็นประธานเปิดโครงการค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ (RDPB CAMP) รุ่นที่ ๕ ครั้งที่ ๒ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันพุธที่ ๑๕ - วันอังคารที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘ โดยมีนายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผู้กล่าวรายงานถึงวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการฯ และนายสุรัช ธนูศิลป์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บรรยายสรุป “ป่าสร้างน้ำเพื่อชีวิตพอเพียง” ในโอกาสนี้เยาวชนได้ร่วมปลูกป่าในใจคนกับจัดให้มีกิจกรรมการปลูกป่าจำนวน ๓๐๐ ต้น และร่วมกันสร้างฝายธรรมชาติจำนวน ๓ ฝาย ณ บริเวณโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าขุนแม่กวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และสานสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานร่วมกันของเยาวชนในค่าย RDPB CAMP อีกด้วย

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานเปิดการอบรม หลักสูตรการพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พพร.) รุ่นที่ ๔

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานเปิดการอบรมหลักสูตรการพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พพร.) รุ่นที่ ๔ พร้อมกับการบรรยายพิเศษ เรื่อง **"จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา"** โดยมีหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. ให้การต้อนรับพร้อมกับบรรยาย เรื่อง **"ยุทธศาสตร์ของสำนักงาน กปร. และการร่วมมือเป็นเครือข่ายกับภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น เพื่อบรรลุยุทธศาสตร์"** ณ ห้องประชุม ๑๐๑ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร. เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

การอบรมหลักสูตร **"การพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** (พพร.) รุ่นที่ ๔ จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดทูนและพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลักการและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้ และเสริมสร้างพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยในปี ๒๕๕๘ นี้ จัดขึ้นเป็นรุ่นที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ถึงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๘ มีระยะเวลาทั้งสิ้น ๒๓ วัน โดยมีข้าราชการจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานภาคเอกชน สื่อมวลชน และมูลนิธิ ตลอดจนข้าราชการของสำนักงาน กปร. รวม ๓๕ หน่วยงาน จำนวน ๔๐ คน

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี
ติดตามการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดจันทบุรี

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยนายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. นายกิจจา ผลภาษี ที่ปรึกษาสำนักงาน กปร. นายวิชัย แหลมวิไล อดีตอธิบดีกรมป่าไม้ และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เดินทางไปตรวจเยี่ยมการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่โดยรอบวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อติดตามความก้าวหน้าและการดำเนินงานสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาพื้นที่และสนับสนุนด้านการเกษตรกรรมที่ปลอดภัยจากสารพิษ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและรายได้ให้แก่เกษตรกร องคมนตรีและคณะได้เยี่ยมชมแปลงเกษตรธรรมชาติ พร้อมกับนมัสการ **“สมเด็จพระพุทธญาณนเรศวร์”** ซึ่งเป็นพระประธานวัดญาณสังวรารามฯ และเยี่ยมชมสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าบางละมุง สวนป่าสิริเจริญวรรษ

นอกจากนี้ องคมนตรีและคณะยังได้เยี่ยมชมโครงการป่าสิริเจริญวรรษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้สนองพระราชดำริ โดยการปลูกป่าตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ที่มีสภาพถูกบุกรุกแผ้วถาง เป็นป่าเสื่อมโทรม ควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพการเกษตร โดยแบ่งเป็นงานพัฒนาที่ดิน มีการสาธิตการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ฯลฯ รวมทั้งได้มีการดำเนินงานด้านงานชลประทาน โดยการก่อสร้างแหล่งน้ำตามลำน้ำสาขาต่าง ๆ พร้อมกับได้จัดตั้งศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยจัดทำแปลงสาธิตเกษตรกรรมธรรมชาติ ปลูกพืชผักหมุนเวียน และจัดทำฐานการเรียนรู้เกษตรธรรมชาติ และจัดให้มีการอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้นให้กับนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้ามาเรียนรู้อย่างถูกหลักวิชาการเพื่อจะนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ภายในโครงการยังมีการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยของประชาชน โดยจัดตั้งโรงพยาบาลวัดญาณสังวราราม เพื่อให้บริหารแก่ประชาชน และโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ ให้บริหารด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พื้นที่รอบวัดญาณสังวรารามฯ มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากพันธุ์พืช สัตว์ป่าที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงความสมบูรณ์ของผืนป่าที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริในการฟื้นฟูป่าพัฒนาอาชีพ ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งเกษตรกร และประชาชนทั่วไปให้ความสนใจเข้ารับการอบรมจากศูนย์ฝึกฯ แห่งนี้ นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาเยี่ยมชมวัดญาณสังวราราม และวิหารเซียน (อเนกกุศลศาลา) รวมทั้งเขาชีจรรย์ในการพักผ่อนหย่อนใจและท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยนายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. นายชูชาติ ฉุยกลม ที่ปรึกษาสำนักราชเลขาธิการ นายกิจจา ผลภาษี ที่ปรึกษาสำนักงาน กปร. นายวิชัย แหลมวิไล อดีตอธิบดีกรมป่าไม้ และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เดินทางไปติดตามการดำเนินงานการบริหารจัดการน้ำเมืองจันทบุรีตามแนวพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี และโครงการอ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลทรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดชลบุรี เพื่อติดตามแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานความช่วยเหลือให้แก่พสกนิกรได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีน้ำเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร รวมถึงการบรรเทาความเดือดร้อนจากปัญหาน้ำท่วมที่ส่งผลต่อชีวิตและการประกอบอาชีพของราษฎร ทั้งนี้จากการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนองพระราชดำริในการประสานความร่วมมือเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

จากนั้น องคมนตรีและคณะได้เดินทางไปยังโครงการอ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลทรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี เพื่อรับฟังการบรรยายสรุปผลการดำเนินงาน โดยเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการอ่างเก็บน้ำในเขตลุ่มน้ำคลองหลวงขึ้นใหม่ และดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อไป

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานเปิดการสัมมนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง "การขับเคลื่อนวิถีชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาประเทศ"

วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จัดสัมมนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง **"การขับเคลื่อนวิถีชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาประเทศ"** ณ ห้องประชุม ๑๐๑ อาคารสำนักงาน กปร. โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานเปิดการสัมมนาฯ พร้อมด้วยนางสุวรรณา พาศิริ นายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. ผู้บริหารสำนักงาน กปร. หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ ผู้นำชุมชน เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงทั้งภาครัฐ เอกชน ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ฯ เจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวม ๑๕๓ คน เข้าร่วมการสัมมนาในครั้งนี้

การสัมมนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง **"การขับเคลื่อนวิถีชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาประเทศ"** มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขยายผลการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างศูนย์เรียนรู้ของ สำนักงาน กปร. จำนวน ๔๗ แห่ง เพื่อส่งเสริมทักษะเทคนิค การถ่ายทอดองค์ความรู้ระดมความคิดและร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้มีศักยภาพ พร้อมที่จะขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความเข้มแข็ง

นอกจากนี้ ยังจัดแสดงนิทรรศการจากศูนย์เรียนรู้ อาทิ บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กรุงเทพฯ บริษัท ซองเดอร์ไทยออแกนิคฟูด จังหวัดสุพรรณบุรี บริษัท พรทิพย์ ภูเก็ต จำกัด จังหวัดภูเก็ต และการจัดแสดงนิทรรศการเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมกันนี้ได้มีการจำหน่ายและแบ่งปันผลผลิตจากศูนย์เรียนรู้มาจัดแสดงอีกด้วย

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานพิธีเปิด "โครงการปลูกป่าบกและป่าต่างระดับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘"

วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี ได้เดินทางไปเป็นประธานในพิธีเปิด **"โครงการปลูกป่าบกและป่าต่างระดับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘"** ร่วมปลูกต้นไม้ได้แก่ ยางนา เสลา อินทนิล และตะเคียนทอง ณ บริเวณพื้นที่สาธารณประโยชน์บ้านโป่งมะม่วงหวานตำบลรำพัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยการปลูกป่าเสริมเพิ่มเติมพื้นที่ว่างเปล่าในครั้งนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้รับความร่วมมือร่วมใจเป็นอย่างดีจากภาคราชการ ภาคเอกชน ประชาชน ตลอดจนเยาวชนในชุมชนโดยรอบ พื้นที่ป่าสาธารณะบ้านโป่งมะม่วงหวานและชาวจันทบุรีเป็นอย่างดียิ่ง

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ตรวจเยี่ยมชมโครงการสถานีสูบน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ จากคลองท่อมล้อ-อู่ทองเติมอ่างเก็บน้ำหนองนาทะเลตามพระราชดำริ และติดตามการดำเนินงานระบบภูเขาเปียกในโครงการวัดทิพย์สุคนธาราม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยนายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. นายวิชัย แหลมวิไล อดีตรองปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นายชูชาติ ฉุยกลม ที่ปรึกษาโครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักราชเลขาธิการ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. เดินทางไปติดตามผลความก้าวหน้าของโครงการสถานีสูบน้ำพร้อมระบบส่งน้ำจากคลองท่อมล้อ-อู่ทองเติมอ่างเก็บน้ำหนองนาทะเลตามพระราชดำริ พร้อมกับได้เยี่ยมชมวัดทิพย์สุคนธารามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการดำเนินงานจัดทำระบบภูเขาเปียกในโครงการวัดทิพย์สุคนธารามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี

ในการนี้ องคมนตรีและคณะได้เยี่ยมชมและรับฟังการบรรยายสรุปโครงการวัดทิพย์สุคนธารามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมกับชมสวนพุทธอุทยาน และสักการะพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีพระมหากรุณาธิคุณ ทรงรับโครงการจัดสร้างพระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถคันธารราฐอนุสรณ์ ตามลิขิตของพระพรหมโมลี ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดที่จะสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ สูง ๓๒ เมตร อาการแห่งกายครบบริบูรณ์ทั้ง ๓๒ ประการของมนุษย์ เพื่อเป็นสถานที่ศูนย์รวมความเคารพสักการบูชาเหล่าพุทธศาสนิกชน และมีศาสนสถานที่สำคัญเป็นศูนย์รวมจิตใจและความเคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ก่อเกิดแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งใหม่อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยอีกด้วย นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังได้ดำเนินการขยายแหล่งน้ำสำรองเพิ่มเติมจากที่ดินที่ราษฎรถวายเพิ่ม เพื่อช่วยเหลือวัดและราษฎรบริเวณใกล้เคียงให้มีแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานพิธีเปิด โครงการเครือข่ายสถาบันการศึกษาสืบสานพระราชดำริ รุ่นที่ ๒

วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธานพิธีเปิดโครงการเครือข่ายสถาบันการศึกษาสืบสานพระราชดำริ รุ่นที่ ๒ โดยมีหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นางสุวรรณา พาศิริ รองเลขาธิการ กปร. นายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กปร. ให้การต้อนรับ พร้อมด้วยนายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้กล่าวรายงานถึงวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการเครือข่ายสถาบันการศึกษาสืบสานพระราชดำริ รุ่นที่ ๒ ณ ห้องประชุม ๑๐๑ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิด นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๓ พรรษา เทิดไท้องค์ราชินี โดยมีนายอนุกูล ตังคณานุกูลชัย ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา นายอภิชาต จงสกุล อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายสมบูรณ์ วงค์กาด ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา สำนักงาน กปร. และนายอนุวัชร โพธินาม ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การต้อนรับ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี
เป็นประธานในพิธีเปิดงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ และปีดินสากล ณ โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ และปีดินสากล โดยมีนายสุรพล แสวงศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี นายอภิชาต จงสกุล อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน นายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. นายบุญช่วย ช่วยระดม ผู้อำนวยการโครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การต้อนรับ ณ โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี
ตรวจเยี่ยมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่

วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยนายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ อธิบดีกรมชลประทาน นายจรูญ อิ่มเอิบสิน ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง นางเปรมพิมล พิมพ์พันธุ์ รองอธิบดีกรมป่าไม้ พร้อมด้วยผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เดินทางไปตรวจเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่บ้านเนินธัมมังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการศึกษาทดลองการปลูกป่าจากเพื่อฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

องคมนตรีและคณะได้เดินทางไปยังโครงการพัฒนาพื้นที่บ้านเนินธัมมังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช รับฟังการบรรยายสรุปภาพรวมและติดตามผลการดำเนินงานด้านแหล่งน้ำ พร้อมกับชมบอร์ดนิทรรศการผลการดำเนินงานและได้เยี่ยมชมงานด้านศิลปาชีพ พร้อมมอบพันธุ์ข้าวปทุมธานี ๑ และพันธุ์ข้าว กข ๕๕ ให้กับตัวแทนเกษตรกร จำนวน ๒ ราย เพื่อนำไปมอบให้กับเพื่อนเกษตรกรจำนวน ๒๖ ราย

จากนั้น คณะได้เดินทางไปยังโครงการศึกษาทดลองการปลูกป่าจากเพื่อฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำปากพนัง ตำบลขนาบนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รับฟังการบรรยายสรุปภาพรวมและติดตามผลการดำเนินงานการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่าจากเป็นน้ำตาลปี๊บ จากนั้น คณะได้ร่วมกันปลูกต้นจากจำนวน ๔ ต้น เป็นที่ระลึกในโอกาสนี้อีกด้วย

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยนายดนุชา สินธวานนท์ รองเลขาธิการ กปร. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ อธิบดีกรมชลประทาน นายจรูญ อิ่มเอิบสิน ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง นางเปรมพิมล พิมพ์พันธุ์ รองอธิบดีกรมป่าไม้ พร้อมด้วยผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เดินทางไปยังโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ รับฟังการบรรยายสรุปภาพรวมผลการดำเนินงานโครงการฯ พร้อมกับเยี่ยมชมกิจกรรมศูนย์ศิลปาชีพด้านการทอผ้า และผลผลิตของราษฎร ประกอบด้วย งานจักสานเตยปาหนัน ข้าวซ้อมมือ ขนมพื้นบ้าน โอกาสนี้ องคมนตรีและคณะได้ร่วมปลูกต้นจิกทะเล จำนวน ๘ ต้น เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณป่าทุ่งทะเลฯ

ต่อมา คณะเดินทางไปยังศูนย์ศึกษาการพัฒนาอนุรักษ์พันธุ์ปู ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านปากคลอง ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นโครงการที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้กรมประมงพิจารณาจัดตั้งหน่วยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เพื่อเพาะเลี้ยงปลาเก๋าและปูทะเล เพื่อนำไปส่งเสริมและช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้มีปริมาณปูในแหล่งน้ำธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ราษฎรมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรปูและป่าชายเลน และได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเพาะเลี้ยงปูเชิงอนุรักษ์ สามารถเพิ่มรายได้ที่มั่นคงให้แก่ครอบครัว

จากนั้น คณะได้เดินทางไปยังโครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ รับฟังบรรยายสรุปภาพรวมและติดตามผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีฯ และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) ในโอกาสนี้ นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ได้มอบพันธุ์กล้วยน้ำว้าจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จำนวน ๑๐๐ ต้น ให้แก่กลุ่มเกษตรกรรอบศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกระบี่ และร่วมกิจกรรมปล่อยรองเท้านารีเหลืองกระบี่คืนสู่ป่า จำนวน ๑,๐๐๐ ต้น พร้อมทั้งพูดคุยกับราษฎรที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี

เป็นประธานการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๓ พรรษา เทิดไท้องค์ราชินี ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นประธานการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๓ พรรษา เทิดไท้องค์ราชินี โดยมีนายมณเฑียร ทองนิตย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. และพันตำรวจเอก นพพล ชาติวงศ์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การต้อนรับ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในการนี้ องคมนตรี ปลูกต้นพระเจ้า ๕ พระองค์ และเลขาธิการ กปร. ปลูกต้นพะยูง ในบริเวณแปลงไม้ ๕ ระดับเฉลิมพระเกียรติฯ และบริเวณแปลงสวนพฤกษศาสตร์ไม้ม่วงเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยองคมนตรี ปลูกต้นเสลา และเลขาธิการ กปร. ปลูกต้นตะแบก พร้อมกับเยี่ยมชมแปลงไม้ม่วงเฉลิมพระเกียรติฯ

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ตรวจเยี่ยมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่จังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายสัญชัย เกตุวรชัญ รองอธิบดีกรมชลประทาน พร้อมด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เดินทางไปตรวจเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานโครงการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเมืองชุมพรตามแนวพระราชดำริ จังหวัดชุมพร และเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมรับฟังการบรรยายสรุปภาพรวมผลการดำเนินงานโครงการฯ ณ ห้องชมมัลติมีเดีย และห้องโมเดลจำลอง พร้อมกับพบประราษฎรที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ โอกาสนี้ นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ได้มอบพันธุ์ต้นมะพร้าว จำนวน ๒๐ ต้น และร่วมปล่อยพันธุ์ปลาน้ำจืด ประกอบด้วย ปลานิลจิตรลดา จำนวน ๓๐,๐๐๐ ตัว ปลาหมอ ๑๐,๐๐๐ ตัว และปลาแก้มช้ำ ๑๐,๐๐๐ ตัว บริเวณหนองใหญ่ทางช้าง

จากนั้น คณะได้เดินทางไปยังเขื่อนรัชชประภา ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี รับฟังบรรยายสรุปการบริหารจัดการน้ำเขื่อนรัชชประภา พร้อมกับชมนิทรรศการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โอกาสนี้ นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี สักการะอนุสาวรีย์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต และนมัสการพระพุทธสิริสัตตราช (หลวงพ่อเจ็ดกษัตริย์) เพื่อเป็นความสิริมงคล

วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี พร้อมด้วยหม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์ เลขาธิการ กปร. นายกิจจา ผลภาษี ที่ปรึกษาสำนักงาน กปร. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ อธิบดีกรมชลประทาน นายประลอง ดำรงไทย รองอธิบดีกรมป่าไม้ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เดินทางไปตรวจเยี่ยมและติดตามการดำเนินงานโครงการแก้มลิงหนองแท่นแก้วอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านทุ่งดอน ตำบลถ้ำสิงขร อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมกันนี้ได้ร่วมกันปลูกต้นกัลปพฤกษ์ จำนวน ๓๐ ต้น เพื่อสร้างความร่มรื่นให้แก่พื้นที่โครงการแห่งนี้ด้วย ในการนี้ นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรีและคณะได้รับฟังการบรรยายสรุปถึงผลการดำเนินงานและผลสำเร็จจากโครงการฯ

ความพึงพอใจคอลัมน์ต่างๆ วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๓/๒๕๕๘

คอลัมน์	มาก	ปานกลาง	น้อย
(๑) พระราชกรณียกิจ	◯	◯	◯
(๒) บทความเฉลิมพระเกียรติฯ ๙๐๕	◯	◯	◯
(๓) บทความพิเศษ	◯	◯	◯
(๔) ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา	◯	◯	◯
(๕) ในความทรงจำ	◯	◯	◯
(๖) แนะนำโครงการ	◯	◯	◯
(๗) ประชาหน้าใส	◯	◯	◯
(๘) เศรษฐกิจพอเพียง	◯	◯	◯
(๙) องค์ความรู้/สาระน่ารู้	◯	◯	◯
(๑๐) เล่าสู่กันฟัง	◯	◯	◯
(๑๑) ความเคลื่อนไหว	◯	◯	◯

* ขอขอบคุณที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นต่อวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ความเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวารสารฯ ให้ดียิ่งขึ้น

สิ่งที่ควรปรับปรุง/ข้อเสนอแนะ

....

....

คำถาม

แบบสอบถามชิงรางวัลของที่ระลึก

๑ **"ป่าสักนวมินทรราชินี"** วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับ ๓/๒๕๕๘ เป็นชื่อของโครงการใด

◯ โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สัก ◯ โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้พยูง

๒ การจัดประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๖ จัดขึ้นในประเทศใด

◯ สาธารณรัฐประชาชนจีน ◯ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เฉลยคำตอบ

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๒/๒๕๕๘

ผู้ที่ตอบคำถามถูก ๑๐ ท่านแรก รับของรางวัลจากสำนักงาน กปร.

ข้อที่ ๑ คำตอบคือ คอลัมน์เล่าสู่กันฟัง
ข้อที่ ๒ คำตอบคือ เดือนมิถุนายน ๒๕๓๕

ชื่อ-สกุล .... ตำแหน่ง ....
หน่วยงาน .... โทรศัพท์ ....
ที่อยู่ ....

กรุณาส่งคำตอบมาที่

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตามที่อยู่ด้านหลัง หรือ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๑-๒
สามารถตรวจสอบรายชื่อได้ที่ www.rdpb.go.th มุมวารสาร

(พื้นที่ส่วนนี้สำหรับโฆษณา)

บริการธุรกิจตอบรับ

ใบอนุญาตเลขที่ ปณ.(น)/3981 ปณฝ. ทำเนียบรัฐบาล
ถ้าฝากส่งในประเทศไม่ต้องผนึกตราไปรษณียากร

สำนักงาน กปร.
ตู้ ปณ. ๗
ปณฝ. ทำเนียบรัฐบาล
กรุงเทพมหานคร
๑๐๓๐๒

วารสารอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

ISSN 1685-8234

ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๘

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์
๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศและการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน
๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชน ให้ได้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น

โปรดทราบ

- บทความและข้อเขียนต่าง ๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ไม่ใช่ความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
- หากมีความประสงค์จะนำข้อมูลไปเผยแพร่โปรดระบุแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย

ดำเนินการโดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒

ติดตามข่าวสารเพิ่มเติม
ผ่านช่องทางแอพพลิเคชั่น RDPB BOOK
ระบบ android และ iOS

http://www.rdpb.go.th

https://www.facebook.com/rdpb.go.th

E-mail: rdpb_project@hotmail.com

พิมพ์ที่
หจก. อรุณการพิมพ์
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๒ ๖๐๓๓-๔ โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๒๑๘๗

คณะอำนวยการ

เลขาธิการ กปร. (หม่อมหลวงจิรพันธุ์ ทวีวงศ์)
รองเลขาธิการ กปร. (นางสุวรรณา พาศิริ)
รองเลขาธิการ กปร. (นายดนุชา สินธวานนท์)
รองเลขาธิการ กปร. (นายลลิต ถนอมสิงห์)
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการฯ (นายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์)
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการฯ (นายประสาท พาศิริ)
ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา (นายสมบูรณ์ วงค์กาด)
ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๑
ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๒
ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๓
ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔
ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการ
ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์
ผู้อำนวยการสำนักศึกษาและขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อขับเคลื่อนแนวพระราชดำริ
ผู้อำนวยการสำนักติดตามประเมินผล
ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและวิเทศสัมพันธ์
ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ

คณะบรรณาธิการ

นางศศิพร	ปาณิกบุตร	**ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์/หัวหน้าคณะบรรณาธิการ**
นางสาวทิพย์กมล	ศุภกุลฐิตาพัฒน์	**ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานที่ ๑/๒**
นางสุพร	ตรีนรินทร์	**ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๒**
นายปริญญวัฒน์	วัชรอาภากร	**ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานที่ ๒/๒**
นางสาวใบทิพย์	ศรีทองสุข	**สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๓**
นายตรีวิทย์	วินิชสำเภาทิพย์	**ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานที่ ๔/๑**
นางพิชญดา	หัศภาค	**ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงาน**
นางสาวจำเนียร	เพียรไม่คลาย	**ผู้อำนวยการกลุ่มประเมินผลโครงการ**
นายภัททะพงศ์	เทียนศรี	**ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล**
นางสาวสมลักษณ์	บุนนาค	**ผู้อำนวยการกลุ่มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**
นางสาวศีต์กร	ตันกำแหง	**ผู้อำนวยการกลุ่มสื่อสารองค์กร**
นายวัชระ	หัศภาค	**ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร**
นางสาวสุดารัตน์	คุลินธุ์	**ผู้อำนวยการกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง**
นางสาวตติยา	ตันวิเชียร	**ศูนย์สารสนเทศ**
นางสาวมทิรา	ภัคทิพวดี	**สำนักประชาสัมพันธ์**
นายทวีศักดิ์	แป้นคุ้มญาติ	**สำนักประชาสัมพันธ์**
นางสาวประภาพร	ซื่อสัตย์	**สำนักประชาสัมพันธ์**

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านขุนแตะ จังหวัดเชียงใหม่